

WASA DAGBLAD

Nr 6 Söndagen den 9 februari 2025

ISSN 2954-2448

Ett steg framåt för egenläkaresystemet

Musikfestspelen i Korsholm

Magnus Enckell

100 meter stor komet närmar sig

Det går bra för Seinäjoki

DeepSeek

WASA DAG- BLAD

Här finns vi:

vpress.ovh

32 sidor

Modell med egenläkare har tagit ett långt steg framåt

Det har länge talats om behovet av en egenläkarmodell inom den finländska hälso- och sjukvården. Nu ser det ut som om modellen äntligen blir verklighet. Modellen, där varje patient har en egen namngiven läkare, är inte bara mänsklig utan också ekonomiskt förnuftig.

Den förbättrar kontinuiteten i vården, minskar onödiga besök inom den specialiserade sjukvården och ökar både patienternas och läkarnas nöjdhet.

Social- och hälsovårdsminister Kaisa Juuso (ps) har sagt att modellen nu verkligen ska genomföras. Regeringen har tillsatt en arbetsgrupp för att planera och styra införandet, och det finns redan uppmuntrande erfarenheter från välfärdsområdena. Statsminister Petteri Orpo lyfte fram egenläkarmodellen under Läkar-dagarna och konstaterade att en bredare tillämpning av modellen nu utreds aktivt.

Finlands Läkarförbund har länge förespråkade modellen, och både internationell och inhemsk forskning stödjer dess fördelar. När samma läkare känner sina patienter och deras hälsotillstånd förbättras vårdkvaliteten, sjukdomsfrekvensen och dödligheten minskar, och kostnaderna för hälso- och sjukvården sjunker. Det är uppenbart att en långsiktig utveckling av primärvården är ett av de viktigaste stegen mot en mer fungerande och hållbar sjukvård i Finland.

Egenläkarmodellen förverkligas dock inte av sig själv. Den kräver politisk vilja, tillräckliga resurser och god planering. Det måste säkerställas att läkarna får tillräckligt

med tid för sina patienter och att systemet stöder dem i deras arbete. Om detta förverkligas kan husläkarmodellen verkligen revolutionera primärvården och göra den genuint kundorienterad.

Helsingin Sanomat skrev i sin ledare 29.1.25: "Det finns tecken på att den mycket omtalade husläkarmodellen äntligen börjar röra på sig. I modellen tar en allmänläkare hand om en befolkning av en viss storlek, helst cirka tusen personer, från ett visst område och förbinder sig att behandla denna grupp på lång sikt.

Syftet är att förbättra kontinuiteten i vården inom primärvården, vilket utifrån erfarenheten minskar antalet remisser till dyrare specialiserad sjukvård. Det sparar pengar, gör kunderna nöjdare och läkaren kan bli mer motiverad.

Läkaren och politikern Aki Lindén lovade under Läkar-dagarna att varje finländare ska ha en egen läkare den 1 april 2029. Målet är ambitiöst, men absolut eftersträvarsvärt. Förhoppningsvis går utvecklingen snabbt framåt, och att

egenläkarmodellen blir verklighet i Österbotten och på andra välfärdsområden långt innan dess.

Nu är det dags att gå från ord till handling. Finländarna förtjänar en primärvård som fungerar effektivt, mänskligt och långsiktigt. Egenläkarmodellen är ett steg i rätt riktning.

Photo Supplement

En konsert ordad av Korsholms musikfestspel i Vörå kyrka år 2022

KORSHOLM MUSIKFESTIVAL.

Korsholm Musikfestspel bygger broar

Över hundra artister från hela världen samlas i slutet av juli för en vecka fylld av musik och gemenskap.

I år firar Korsholmans musikfestival sitt 43:e år med ett brett och mångsidigt program med temat "Broar" och undertemat "Resa tillsammans".

Festivalen erbjuder allt från klassisk musik och tango till folkmusik, barnkonserter och - för allra första gången - balkansmusik.

Bland årets medverkande artister finns välkända namn som Elina Vähälä, Arvid Engegård, Aleksei Kiseliöv och Mari Palo, samt grupper som Opus13, FRIGG och Amélie goes to Belgrad. Den konstnärliga ledaren Jan-Erik Gustafsson förklarar: "En bro är inte bara en fysisk konstruktion. Den kan också vara en länk mellan oli-

ka kulturer, människor och generationer. Den symboliserar en väg och en koppling till något som initialt kan kännas annorlunda."

Festivalen lyfter även fram den legendariske Aulis Sallinen - årets temakompositör - som som den första internationellt erkända finska operakompositören har satt Finland på den globala musikkartan.

"Hans musik är inte bara älskad av allmänheten utan även av musiker. Det är inspirerande att arbeta med hans musik - så har det alltid varit," skrattar Gustafsson.

Bland festivalens höjdpunkter hittar vi öppningskonserterna med Helsingforsbaserade Wegelius Kammarstråkar, ett helgframträdande av folkmusikgruppen FRIGG på Doo-Bop Cluben, samt en nyskapande söndagskonsert. Här kombineras klassisk musik med balkanspel - först hörs verk av Šostakovitš och Prokofjev, varefter stolarna

flyttas åt sidan för att ge plats åt Amélie goes to Belgrad som tar över festvåningen i stadshuset.

För att underlätta för barnfamiljer erbjuds även barnomsorg.

Festivalen kulminerar storslaget med den fantastiska insatsen av sopraanon Aurora Marthens, som tillsammans med Vaasan stadorkester tolkar Sibelius sånger. Avslutningsvis framförs Elgars berömda Enigma-variationer.

"Jag tycker att vi verkligen har lyckats i år. Programmet och artisterna utgör en alldeles särskild helhet, och jag är övertygad om att vi kommer att ha ett högkvalitativt festivalår," säger Gustafsson med stolthet.

Festivalen är tänkt att vara för alla - och i år ingår kollektivtrafiken i biljettpriset, vilket gör evenemanget ännu mer tillgängligt och uppmuntrar miljövänliga val. "Vi vill att så många som

möjligt ska kunna delta i musikfestivalen och uppleva musikens kraft," säger festivalansvarige Viktor Olaus Nygård. Festivalen satsar dessutom på framtidens talanger genom mästarcurser för unga - med fem kursledare och 40 platser för elever.

Korsholmans musikfestival bygger alltså broar, inte bara mellan olika musikstilar och kulturer, utan även mellan generationer och människor. Den mångsidiga och innovativa festivalen lovar att göra det kommande festivalåret till en speciell, högkvalitativ gemensam resa där varje deltagare finner sin egen koppling till musikens magi.

Korsholm musikfestspel ordnas den 22-30 juli 2025

MED EN TABLETT SÅ KAN DU LÄSA DEN HÄR TIDNINGEN VAR SOM HELST:

som här i Sundom skärgård

KORSHOLM

Barn blir klimathjältar i Korsholm

Korsholm satsar stort på framtidens hållbarhet genom att göra sina barn och unga till äkta klimathjältar. I ett nyskapande projekt, finansierat av Svenska Folkskolans vänner och Svenska kulturfonden, har kommunen integrerat en "hållbarhetsstig" direkt i läroplanen. Nu får eleverna möjlighet att aktivt delta i att forma kommunens framtida klimatstrategi.

Skolorna har bildat engagerade klimatteam där elever och lärare tillsammans tar sig an viktiga utmaningar. De utforskar bland annat hur man kan minska matsvinnet, sortera sopor mer effektivt och förvandla skolgårdar med bärbuskar och äppelträd till gröna oaser. "Det är inspirerande att se hur barnen med kreativitet och engagemang tar ansvar för miljön," berättar Ulrica Taylor, pedagogisk planerare i Korsholm. Ett av projektets höjdpunkter är de spännande hackathons

där över 350 barn har deltagit. Här utvecklar eleverna egna lösningar på lokala hållbarhetsproblem – allt från att säkra rent vatten i framtiden till att optimera återvinning. Ett roligt inslag var ett disco där inträdet betalades med sorterat skräp, vilket satte både kreativitet och miljömedvetenhet på agendan. På gymnasiet finns även ett bytesrum för kläder, där elever kan byta ut det de inte längre behöver mot något nytt. Med innovativa idéer och praktisk hållbarhetsundervisning visar Korsholm att vägen mot en grönare framtid byggs bäst med unga hjältar i spetsen.

ARKEOLOGI

Arkeologen Jan Fast håller en distansföreläsning på Alma om arkeologisk forskning på Korsholms slotts vallar

Alma Community College anordnar en gratis och öppen distansföreläsning om The Secret of the Hillfort - Arkeologisk forskning på Korsholms

slotts vallar onsdagen den 19 februari 2025 kl. 18.00-19.30.

Föreläsningen hålls på finska. En motsvarande föreläsning på svenska kommer att hållas online tis 18.2.2025 kl. 18-19.30. Utgrävningar genomfördes på Korsholms slotts vallar 2023-2024 och kommer att fortsätta nästa sommar. Under föreläsningen kommer arkeologen som leder utgrävningarna, doktor Jan Fast, att berätta om tidigare utgrävningar av den medeltida slottshögen och den kungliga herrgården. Föreläsningen fungerar också som en introduktion till framtida utgrävningar, som kommer att anordnas som en del av Alma Community Colleges arkeologiska fältarbete.

Det gemensamma nordiska amatörarkeologiska utgrävningssläget NAU 2025 arrangeras nästa sommar i Vasa. Mer information om kursen och anmälan kommer att publiceras i mars.

Föreläsningen kommer att hållas på distans. Anmälan till distansföreläsningen görs i Alma vuxenutbildningscenters nätbutik på uusi.opistopalvelut.fi/vaasa Vid anmälan ombeds deltagarna att ange en e-postadress som föreläsningsslänken skickas till före föreläsningen.

Arkeologen, doktor Jan Fast har lett arkeologiskt fältarbete i Finland varje sommar sedan 1986 och har arbetat i flera olika befattningar inom olika kultur- och museisektorer. Utöver över hundra guidade vetenskapliga utgrävningar har Fast under sin arkeologiska karriär designat utställningar med arkeologiskt tema och publicerat flera artiklar som populariserat arkeologi.

(Källa: STTinfo/Vasa)

ARBETSLÖSHET

Arbetslösheten lägst i Österbotten – men läget är ändå utmanande

På Österbottens NTM-centralområde (Österbotten och Mellersta Österbotten) är arbetslösheten fortfarande den lägsta i Fastlandsfinland, men vid slutet av 2024 var arbetsmarknadsläget på många håll utmanande.

I slutet av december fanns det totalt 9 012 arbetslösa arbetssökande i regionen, vilket är 391 fler än året innan och 996 fler än i november.

Arbetslöshetsgraden ökade med 0,9 procentenheter i december i Österbottens NTM-region, och antalet nya lediga arbetsplatser minskade med 53 procent jämfört med året innan. I Vasa ekonomiska region ökade antalet arbetslösa med 7 procent och i Jakobstadsregionen med hela 16 procent.

Positiva tecken kunde dock skönjas i Kaustby ekonomiska region, där arbetslösheten minskade med 10 procent, och i Kust-Österbotten, där arbetslöshetsgraden vid årets slut låg på endast 5,9 procent – den lägsta i regionen och i hela Fastlandsfinland.

Enligt NTM-centralen innebär den ökade arbetslösheten och minskningen av lediga arbetsplatser en utmaning för regionens arbetsmarknad, även om det sammantagna läget är relativt gott i ett nationellt perspektiv.

Källa: STTinfo/Pohjanmaan ELY-keskus

NYHETER

MUSEER

En magnifik samling mynt och medaljer utställd på Österbottens museum

En mångsidig samling. I utställningen visas pengar från olika epoker, såsom perioden med svenskt och ryskt styre, självstyreperioden och republiken Finland.

Det finns rariteter, som mynt över tusen år gamla, stora kopparmynt eller ploomus, och medaljer, varav den äldsta går tillbaka till 1631.

Mauritz Hallbergs arv

Statsrådet Mauritz Hallberg (1851–1924) var en passionerad samlare som tillsammans med sin son Ejnar Hallberg (1880–1974) kompletterade samlingen. Hallbergsgården donerade samlingen till museet 1956 och nu har allmänheten möjlighet att utforska denna unika skattkammare.

Föreläsning och publikationer

Utställningsdesignern, forskaren Outi Järvinen, föreläser om ämnet i museets aula den 13 februari kl 17–18. Föreläsningen är öppen för alla och kostnadsfri. Dessutom

har museet gett ut en bok om medaljerna ur Hallberg-samlingen 2021 och mynten håller på att bli en tvådelad publikation, vars första del kommer ut under våren.

Välkommen att utforska historien

Österbottens museum erbjuder en unik möjlighet att dyka in i svunna tiders värld med hjälp av sin samling av mynt och medaljer. Det renoverade pengarummet är öppet under museets öppettider. Foto: Christoffer Björklund (Källa: STTinfo/Vasa stad)

FÖRETAGARE SÖKS **Inbjudan till marknadsdialog / Kaféet vid Metviken och Kaféet Proosa på biblioteket**

Vasa stad kommer under våren 2025 att söka en ivrig kafé företagare

som har många idéer för kafébyggnaden vid Metviksparken, samt en företagare till kaféet Prosa vid Vasa stadsbibliotek enligt stadens pressmeddelande.

Kaféet vid Metviken

Området vid Metviken är idag ett betydande rekreativområde, med olika aktiviteter som lockar många människor att tillbringa tid i området

.Kaféet Proosa på biblioteket

Även till Vasa stads huvudbibliotek kommer att sökas en kaféföretagare som vill driva lunch- och kaféverksamhet och efterfrågad del av bibliotekets serviceutbud.

Infomöte

biblioteket ordnas måndagen den 10 februari 2025 kl. 15–17 ett infomöte där båda de nämnda kaféplatserna presenteras. Alla som är intresserade av att driva kaféverksamhet är välkomna till infomötet.

DELTAGANDE BUDGETERING

Hur skulle du göra Vasa lyckligare med 15 000 euro?

Hur skulle det låta om du själv fick bestämma vad stadens medel ska användas till? Nu finns det en ny chans! Genom Vasas deltagande budgetering har staden avsatt 15 000 euro för att genomföra invånarnas idéer – och din idé kan bli nästa vinnare.

Har du en plats i åtanke som behöver förbättras? Har du sett en bra idé någon annanstans som du skulle vilja ta med dig till Vasa? Nu är det dags att berätta om det! Förslag kan lämnas in fram till den 9 mars.

Genom deltagande budgetering har underbara projekt redan genomförts i Vasa, som friluftsbadplatsen i Inre hamnen, en körsbärspark i Onkilahti och leksaker för daghem. Alla dessa har en sak gemensamt: de föddes ur invånarnas egna idéer.

– Deltagande budgetering har etablerat sig i Vasa som ett populärt sätt att påverka stadens utveckling. Det ger invånarna möjlighet att vara delaktiga i planering och beslutsfattande, säger strategi- och serviceområdeschef Suvi Aho.

Så här deltar du:

NYHETER

□ Lämna in din idé online på www.vaasa.fi/osallistuva-budjetointi eller på papper på Medborgarinformationscentralen (Teräksenkuja 1) och Vähänkyrö Public Service Center (Vähänkyröntie 11) senast den 9 mars.

□ De bästa idéerna går vidare till finalen och invånarna kommer att kunna rösta fram vinnaren från 17 april till 5 maj.

□ Vinnaren tillkännages den 19 maj och dess genomförande kommer att följas på stadens sociala mediekkanaler.

Det här är din möjlighet att påverka och göra Vasas till en ännu bättre plats att bo på! Även en liten idé kan växa till något stort när den får tillräckligt med stöd. Ge oss dina idéer – och gör Vasas gladare!
Källa: STTinfo/Vasa

VÄLFÄRDSOMRÅDET

Ny digital välmåendeguide hjälper Österbottens invånare att må bättre

Hur skulle det vara att ha en tydlig plats på nätet där du kan hitta allt du behöver för att stödja ditt välbefinnande? Nu är det möjligt! Österbottens välfärdsområde har gett ut Välmåendeguiden, en ny digital tjänst som samlar information och tjänster som hjälper dig att förbättra din hälsa och ditt välmående – enkelt och i din egen takt.

Välbefinnande börjar med små handlingar, enligt ett uttalande från välmåendegradet

Välbefinnandeguiden er-

bjuder praktiska tips och egenvårdsprogram som hjälper dig att bedöma och förbättra ditt välbefinnande. Förutom information hittar du en mängd olika tjänster, evenemang och aktiviteter i guiden – till exempel sportmöjligheter, kulturevenemang och kamratstödsgrupper.

- Vi vill uppmuntra människor att ta sitt välbefinnande i egna händer och föra in mer välbefinnande i vardagen med små men meningsfulla handlingar, säger projektledare Kati Piilikangas.

I guiden hittar du enkelt information om bland annat träning, kost, sömn, psykiskt välbefinnande och kulturens betydelse för hälsan.

Lätt att använda – support finns även digitalt. Friskvårdsguiden är utformad för att vara tydlig och enkel att använda. Du kan söka efter tjänster med hjälp av en gratis ordsökning eller bläddra i dem per kommun. Behöver du hjälp med att använda guiden finns digitalt stöd, till exempel på undervisningsmottagningen och digitala stödturner i friskvårdsavdelningen.

- Vi hoppas att användarna kommer att ge feedback på guiden så att vi kan utveckla den ännu bättre, uppmuntrar projektledaren Kirsi Laitila.

Samarbetet mellan den offentliga och tredje sektorn intensifieras. Trivselguiden gör det inte bara lättare för invånarna att få tillgång till tjänster utan den förbättrar också samarbetet mellan olika aktörer. Guiden kommer att gynna både tjänsteleverantörer i kommuner och organisationer, samt social- och hälsovårdspersonal som kan använda den som ett verktyg för att vägleda klienter till förebyggande tjänster.

Utvecklingen av välmåendeguiden kommer att pågå fram till slutet av året som en del av det EU-finansierade projektet Prima Botnia.

Utforska och hitta de tjänster som passar dig! Välmåendeguiden är öppen för alla på adressen hyvinvointiopas.pohjanmaanhyvinvointi.fi. Besök och upptäck sätt att öka ditt välmående i vardagen.

VÄLFÄRDSOMRÅDET

Röntgenundersökningar koncentreras till fem orter i Österbotten

Österbottens välfärdsområde har centraliserat röntgen- och ultraljudsundersökningarna

till fem verksamhetsställen.

I fortsättningen kommer undersökningar att göras i Jakobstad, Korsholm, Vasas, Närpes och Kristinestad. På andra platser har röntgenapparater tagits ur bruk när de är uttjänta.

På kontoren i Vasas och Jakobstad fotograferas man både under tjänstetid och vid behov på jour.

I Närpes och Korsholm kan man fotografera under tjänstetid. Röntgen utförs i Kristinestad under tjänstetid från måndag till torsdag fram till den 7 april, varefter tjänsten är tillgänglig på måndagar och torsdagar.

Under sommarmånaderna är Kristinestads fotoverksamhet på paus, men den återupptas i augusti.

Röntgenapparaterna i Laihela, Oravais och Malax har tagits ur bruk och kommer inte att ersättas. Välfärdslandskapets regering fattade beslut om att lägga ned verksamhetsställena i november, eftersom utrustningen höll på att ta slut i sin livslängd.

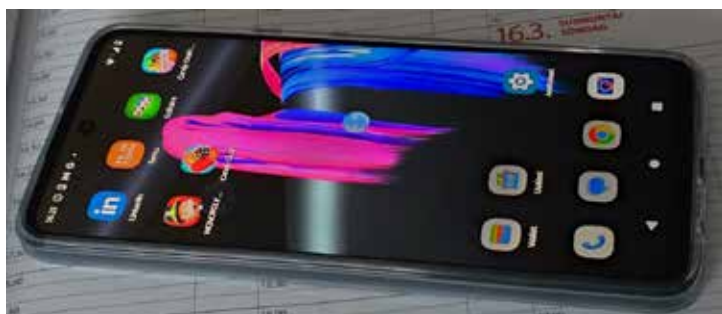
Välfärdsområdena varnar för att röntgentjänsterna kan drabbas av oförutsedda störningar, såsom skador på utrustning, serviceåtgärder eller personalfrånvaro.

I dessa fall kan inspelningen flyttas till en annan plats. Hälsostationens personal informerar kunderna om eventuella ändringar, framgår det av ett pressmeddelande från Österbottens välfärdsområ-

de.

**De, som vet litet
mera
är
De, som läser
Wasa Dagblad**

NYHETER

TELEFONER

Överraskande vändning i telefonförsäljningen i januari: Android dominerade, OnePlus blev framträdande

Försäljningskampanjerna i januari satte sin prägel på den finska telefonmarknaden, och resultaten syns tydligt i listan över Gigants mest sålda telefoner.

Android-telefoner dominerar försäljningsstatistiken, och OnePlus i synnerhet överraskade med sin solida representation. Apple-modeller, å andra sidan, förblev i en marginell position, med endast två enheter som nådde de tio mest sålda låtarna. **Reakampanjer ökade försäljningen**

Den mest sålda telefonen i januari var Samsung Galaxy A25, som tillhörde Gigants reaproduktioner. "Genomslaget av Tammiale syns på bästsäljarlistan, och Samsung Galaxy A25 var en av Tammiales kampanjtelefoner som sålde starkt", säger Jyri Helistö, försäljningschef för telekomprodukter på Gigantti. Enligt Helistö är ökningen av Android-telefoner uppenbar, men AI-funktionerna kan också påverka konsumenternas val. "Reakampanjer förklarar delvis detta, men

AI-funktioner inom video-redigering och daglig hantering påverkar Androids popularitet."

OnePlus med fyra modeller på listan

På januarilistan är OnePlus starka representation särskilt slående. Fyra OnePlus-modeller toppade bästsäljarna, där flaggskeppet OnePlus 12 och dess nedbantade version 12R rankades som nummer fem och tio. "Att se så många OnePlus-modeller på listan är extraordinärt. Detta tyder på att varumärkeslojaliteten är stark. OnePlus har nått en pris- och energimedveten användarbas i Finland som uppgraderar sina enheter till den senaste versionen", analyserar Helistö.

Tekniktrender: artificiell intelligens och välbefinnande

Telefontillverkarna satsar nu särskilt påamerateknik och artificiell intelligens inom videoredigering. "Kamerornas och videografins roll ökar hela tiden, och AI-baserade redigeringsverktyg lockar konsumenter", säger Helistö. En intressant utveckling är också ökningen av välbefinnandekvaliteter. Telefoner och deras kringutrustning, till exempel smarta ringsignaler och klockor, hjälper dig att spåra din sömn, aktivitet och återhämtning. - Samsung pratar om en personlig hälsocoach, medan Garmin har ett spelifierat "body battery" som berättar om användarens kvarvarande energi, förklarar Helistö.

Smarta ringar i synnerhet har blivit populära och överträffade sportklockor för första gången i januari. Konsumenten

övervakar sin sömnkvalitet och sina stressnivåer allt noggrannare.

Ändringar väntas i februari

Helistö bedömer att listan kommer att se annorlunda ut i februari. - Det var inte så många nya modeller i bästsäljarna i januari. Under våren kommer nya enheter att komma ut på marknaden i olika prisklasser, så det här är inte bara en hyllning till ett varumärke."

De mest sålda telefonerna i januari 2025

TOPP 10

- Samsung Galaxy A25 (-)
- OnePlus Nord CE3 Lite (5:e)
- Samsung Galaxy A15 (3:e)
- Motorola E14 (-)
- OnePlus 12 (-)
- OnePlus Nord CE4 Lite (2:a)
- Samsung Galaxy A55 (1:a)
- Apple iPhone 16 Pro (9:e)
- Apple iPhone 13 (10:e)
- OnePlus 12R (-)

Android-telefoner dominerar listan, men i februari kan vi se en utplaning i och med tillkomsten av nya modeller. Det ska bli intressant att se om OnePlus starka försäljningsmomentum fortsätter och om de nya Apple-modellerna kommer att kunna göra listan starkare. Förändringar i teknik och konsumentbetenden håller marknaden vid liv, och när vi går mot våren kommer vi att se nya trender inom både artificiell intelligens och välfärdsteknik.

Källa: Gigantti.fi

PRIVATLÄKARE

Enligt statistik från början av 2024 ökade priserna för privata läkarbesök med i genomsnitt 8 procent

Enligt statistik från bör-

jan av 2024 ökade priserna för privata läkarbesök med i genomsnitt 8 procent, vilket är mer än dubbelt så högt som konsumentprisindexets (KPI) ökning med 3,3 procent. Prisökningarna var inte jämnt fördelade över olika specialistområden. Inom psykiatrin steg priserna med hela 13 procent, medan priserna för barnläkare och ögonspecialister ökade med cirka 7 procent. Detta enligt ett pressmeddelande från FPA.

Forskare menar att flera faktorer påverkar utvecklingen, såsom konkurrenssituationen, ökad efterfrågan och stigande löner för läkare. Dessutom kan den nyligen genomförda höjningen av Kela-ersättningarna - den första på över 16 år - ha bidragit till prisutvecklingen. Trots att patienternas egenavgifter minskade med 10 miljoner euro, ökade Kelas ersättningskostnader med 32 miljoner euro.

En graf över perioden 2020-2024 visar hur de avgifter som privata specialister tar ut har stigit markant, särskilt under början av 2023 och 2024. Ökningen i priser reflekterar inte bara inflationens inverkan utan också bakomliggande faktorer som arbetskraftsbrist och ökade personalkostnader, vilka påverkar hela den privata hälso- och sjukvårdssektorn. Professor Hennamari Mikko-la från Kela påpekar att, även om inflationen är en central faktor, är det viktigt att beakta de komplexa kostnadspåverkande element som prissättningen bygger på.

NYHETER

Ateneum: 1800-talets konstnärer från Vasa, Fanny Churberg och Alexandra Frosterus-Såltin, i utställningen *Gränsöverskridarna*

Fanny Churberg: *Flickor på stranden* (1869). Finlands Nationalgalleri / Konstmuseet Ateneum, gåva av Arvid Sourander. Bild: Finlands Nationalgalleri / Jenni Nurminen

När Ateneum öppnar dörrarna till utställningen *Gränsöverskridarna* den 7 mars 2025, bjuds besökarna in till en fascinerande resa genom tid och rum. För första gången samlas verk av de modiga kvinnor som, trots sin tids begränsningar, korsade geografiska och sociala gränser för att skapa konst.

Bland de framträdande namnen finns två konstnärer från Vasa – den djärva landskapsmålaren **Fanny Churberg** och den skickliga porträtt- och genremålaren **Alexandra Frosterus-Såltin**.

Under 1800-talet var det en självklarhet för konstnärer att resa utomlands för att utbilda sig, och för kvinnliga konstnärer innebar det en särskild utmaning. De kunde inte studera vid de traditionella konsta-

kademierna utan var hänvisade till privata lärare eller skolor som män hade grundat för kvinnor. Vägen till en konstnärlig karriär krävde beslutsamhet och uppoffringar – och det var precis vad dessa kvinnor visade prov på.

Utställningen belyser inte bara deras konstnärliga skicklighet utan också den banbrytande roll de spelade för framtida generationer av kvinnliga konstnärer, inklusive Helene Schjerfbeck och Ellen Thesleff. Med målningar, teckningar och skulpturer av över 50 konstnärer från Norden, Baltikum, Tyskland och Polen kastar *Crossing Borders* nytt ljus över tidigare förbisedda konstnärskap och presenterar verk som aldrig tidigare visats i Finland.

Ateneum fortsätter härmed sin roll som pionjär inom forskning om kvinnliga konstnärer. Utställningen, som är kuraterad av Anne-Maria Pennonen, ger en ny förståelse för den tyska konstscenens betydelse vid sidan av den franska, och uppmärksam-

mar de nätverk som möjliggjorde kvinnliga konstnärers verksamhet. Bland de internationella namnen i utställningen finns Jeanna Bauck, Elisabeth Jerichau-Baumann, Amalia Lindegren och Bertha Wegmann.

Efter sin visning i Helsingfors tar utställningen steget ut i världen – på hösten 2025 öppnar den på Kunstpalast i Düsseldorf, en av dess samarbetspartners. Bland de utlånande institutionerna finns också Alte Nationalgalerie i Berlin, Nationalmuseum i Stockholm, Ny Carlsberg Glyptotek i Köpenhamn och National Gallery of Denmark.

Den konsthistoriskt betydelsefulla utställningen kompletteras av en omfattande katalog på svenska, finska och engelska, med texter av internationella forskare. För alla som fascinerats av konst, historia och de banbrytande kvinnor som format vår visuella kultur, är *Gränsöverskridarna* en utställning som inte får missas.

* AI

DeepSeek: Kinas AI-revolution – Vem har mest nytta av den?

I takt med att artificiell intelligens (AI) utvecklas i rasande fart har världen sett en rad nya teknologier ta form, och aktörer världen över tävlar om att ligga i framkant.

Bland dessa finns DeepSeek – en innovativ AI-plattform som nyligen lanserats från Kina. Vad gör DeepSeek unikt, och hur skiljer det sig från tidigare AI-modeller?

Vad är DeepSeek?

DeepSeek är en avancerad AI-plattform som utformats för att förbättra maskininlärning, naturlig språkförståelse och kognitiv databehandling. Plattformen är skapad av några av de främsta forskarna och ingenjörerna inom området och syftar till att tänja på gränserna för vad som är möjligt med AI idag. DeepSeek kräver identifiering av användaren är gratis att använda.

Några av DeepSeeks mest framstående egenskaper inkluderar:

Förbättrad språkförståelse: Plattformen kan tolka mänskligt språk på en djupare nivå och förstå kontext, ton och intention. Detta gör interaktionen mer naturlig. Multi-modal kapacitet: Den kombinerar data från text, bild och ljud på ett smidigt sätt och möjliggör omfattande analys. Sjävlärande algoritmer: DeepSeek har förmågan att utvecklas på egen hand genom ny data, vilket minimerar behovet av kontinuerliga mänskliga ingrepp.

Snabb bearbetning i realtid: Detta gör plattformen särskilt attraktiv för användningsområden som kundtjänst och realtidsanalyser.

Hur skiljer sig DeepSeek från äldre AI-modeller?

DeepSeek markerar ett stort kliv framåt jämfört med tidigare AI-lösningar på flera punkter: Komplexitet och djup: Tidigare AI-modeller byggde ofta på fördefinierade

algoritmer och saknade flexibiliteten att anpassa sig till ny information. DeepSeek använder djupinlärning för att analysera data på ett mer avancerat sätt.

Integration av multimodal data: Medan äldre modeller fokuserade på enstaka datatyper (till exempel text eller bild), kombinerar DeepSeek flera datatyper, vilket gör det användbart i många fler situationer.

Användarvänlighet: DeepSeek är utformat med slutanvändaren i fokus, vilket innebär att gränssnittet är anpassningsbara och kan skräddarsys för olika behov. Etik och transparens: I kontrast till äldre modeller har DeepSeek byggts med tydliga ramar för rättvisa, ansvar och öppenhet.

Vem kan ha mest nytta av DeepSeek?

DeepSeek har potential att revolutionera en rad branscher. Företag som hanterar stora datamängder, exempelvis inom sjukvård, finans eller

kundtjänst, kan dra stor nytta av dess förmåga att analysera data snabbt och exakt. Samtidigt är det ett verktyg som också kan hjälpa forskare, beslutsfattare och till och med privatpersoner i deras dagliga arbete – särskilt när det gäller att förstå komplex information eller fatta snabba beslut.

Förstår DeepSeek svenska och finska?

Yksi mielenkiintoinen alue, jolla DeepSeekiä testataan, on sen kielitaito. Alusta pystyy käsittelemään äänipohjaista vuorovaikutusta, mikä tarkoittaa, että käyttäjät voivat keskustella sen kanssa kuin ihminen. Mutta miten se toimii pohjoismaisilla kielillä?

Englanti: DeepSeek on edistynyt tässä jonkin verran. Käyttäjät ovat ilmoittaneet, että se toimii joskus hyvin englanniksi, vaikka tulokset voivat vaihdella kontekstin ja kyselyjen monimutkaisuuden mukaan.

suomi: Suomen osalta vastaus on kuitenkin ollut heikompi. Monet käyttäjät ovat huomanneet, että tekoäly usein "hajoaa" kohdatessaan monimutkaisen suomen kielen, mikä johtaa sekaviin vastauksiin.

DeepSeekin menestys globaalissa tekoälyympäristössä johtuu sen jatkuvasta kyvystä oppia ja sopeutua eri kielisiin ja kulttuurikonteksteihin. Ehkä jonain päivänä voimme keskustella vapaasti ruotsiksi ja suomeksi tällä tekniikalla – mutta toistaiseksi kehityspotentiaalia on. Kehittyneiden oppimisteknologioiden, multimodaalisen integraation ja eettisten kehysten yhdistelmällä DeepSeek asettaa uuden standardin sille, mitä tekoäly voi saavuttaa. Yrityksille, tutkijoille ja innovaattoreille, jotka etsivät seuraavan sukupolven tekoälyratkaisuja, tämä on nimi, jota kannattaa pitää silmällä. Mutta se on myös muistutus siitä, kuinka pitkälle tekoälyllä on vielä matkaa – eikä vähiten omien pohjoismaisten kieltemme hallitsemisessa.

On myös mielenkiintoista, että DeepSeek on voitu toteuttaa pienin kustannuksin tässä yhteydessä. Kiinalaiset ovat hyviä!

Jotkut ovat huolissaan siitä, voidaanko DeepSeekin tietoja luovuttaa Kiinan viranomaisille, ja tästä näkökulmasta ChatGPT on turvallisempi käyttää ainakin toistaiseksi.

NYHETER

Vasa sjöfartsmuseums Wasa King-modell visas nu i Tallinn

Vasa sjöfartsmuseums värdefulla fartygsmodell av färjan Wasa King är nu en del av den nya utställningen "Estonia – ett fartygs historia" på Estlands sjöfartsmuseum i Tallinn. Utställningen, som är öppen 28.9.2024–30.3.2025, berättar historien om Estoniafärjan, som är betydelsefull för Estlands historia, och dess roll i sjöfarten på Östersjön.

Skeppsmodellen Wasa King är en exakt miniatyrkopia av skeppet, som under olika epoker var känt under flera namn, som Viking Sally, Silja Star och slutligen Estonia. Fartyget byggdes 1980 på Meyer Werft-varvet i Tyskland och dess livscykel inkluderade flera rutter och ägarbyten. År 1991 döptes fartyget om till Wasa King och seglade från Vasa till Umeå innan det flyttades till rederiet Estline och fick namnet Estonia.

Utställningen i Tallinn lyfter fram skeppets roll i Estlands historia och dess betydelse för estländarna. Kryssningsfartyget symboliserar landets restaurering, uppnåendet

av västerländska värderingar och internationell enighet. Utställningen ger en inblick i färjans historia, från dess konstruktion till dess tragiska slut natten till den 28 september 1994, då Estonia sjönk i Östersjön och tog 852 människor med sig.

Vasa sjöfartsmuseums modell Wasa King är en betydande del av utställningen, eftersom den presenterar fartygets ursprungliga struktur och interiör i detalj. Skaldellen hjälper besökaren att förstå skeppets historia och dess förändringar under olika tidsepoker. Modellen har väckt stort intresse bland både estniska och internationella besökare.

Utställningen fokuserar inte på att undersöka orsakerna till förlisningen, utan fokuserar på att hedra minnet och möjligheten att reflektera över skeppets historia och betydelse. Närvaron av Wasa King-modellen ger mer djup och autenticitet till utställningen och ger besökarna en värdefull inblick i sjöfartens historia i Östersjön och Estlands betydelse för Estland och dess folk.

Wasa King återvänder till Vasa sjöfartsmuseum före slutet av maj, så denna fina modell tillverkad i Tyskland kan beundras här i Vasa i sommar.

Helvi Riihimäki från Vasa sjöfartsmuseum förde Wasa King-modellen till Tallinn

Estonias förlisning

För 30 år sedan, den 28 september 1994, inträffade en tragisk olycka när M/S Estonia som seglade mellan Tallinn och Helsingfors sjönk. Ombord fanns cirka 1 000 passagerare och besättning. Förlisningen ägde rum under stormiga väderförhållanden och varade bara i cirka 30 minuter. Olyckan krävde 852 människors liv, vilket gör den till en av de värsta sjöolyckorna i historien. Olyckan väckte stor internationell uppmärksamhet och ledde till betydande förändringar i sjösäkerheten. Händelsen är fortfarande ihågkommen av många och påverkar fortfarande sjötrafiken i regionen.

SEINÄJOKI

Goda nyheter från Seinäjoki!

Seinäjoki har vind i seglen! Staden håller på att få ny fart inom kultur, turism och marknadsföring. Det finns goda nyheter för både lokalbefolkningen och besökare.

Kyrkan ritad av Alvar Aalto som världsarv?

Seinäjokis landmärke, Slättens kors-kyrkan, kan gå en lysande framtid till mötes. Museiverket har föreslagit att kyrkan ska tas upp på Unescos världsarvslista. Det skulle vara ett viktigt erkännande av kyrkans arkitektur och kulturhistoriska betydelse.

Tangomarkkinat tillbaka på YLEs kanaler

Tangomarknaden i Seinäjoki får den synlighet den förtjänar när den återvänder till Yles tv-kanaler. Detta innebär att evenemanget igen når en bred publik och ger Seinäjoki positiv publicitet. Tangomarknaden är en inte-

grerad del av den finska kulturen, och dess återkomst till den nationella televisionen är en stor sak för både evenemanget och hela staden.

Själö pjäs på Seinäjoki Teater

Seinäjoki Teater erbjuder kulturupplevelser när de är som bäst. I det aktuella programmet står bland annat pjäsen Själö som berättar en gripande historia om Själös historia. Pjäsen har fått ett bra mottagande, vilket är en stor anledning att gå på teater i Seinäjoki.

Seinäjoki satsar på marknadsföring

Seinäjoki deltar aktivt i marknadsföringen av staden och dess utbud. På Vasa Resemässa 3.2.2025 hade Seinäjoki en stark närvaro och stadens stånd var livliga. Marknadsföringsinsatserna kommer säkert att locka nya turister och intresserade till Seinäjoki.

Seinäjoki är ett bra ställe att vara på

På det hela taget är Seinäjoki en levande och utvecklande stad med mycket att erbjuda

Vänster: Seinäjoki deltog Vasa Resemässa 3.2.25 Höger: Seili-play, Natalil Lintala. Seinäjoki stadsteater, fotograf Jukka Kontkanen Nedan Slättens kors-kyrkan

både invånare och besökare. Kulturupplevelser, evenemang och bra marknadsföring gör Seinäjoki till ett attraktivt resmål. Därför lönar det sig att bekanta sig med Seinäjoki och dess mångsidi-

ga utbud!

Och det är bra att komma ihåg att när din granne mår bra, mår vi bra här i Vasa också.

MUSEER I VASA

Antalet museibesökare i Vasa låg på en hög nivå år 2024

Över 50 000 besökare besökte Vasas museer under 2024, enligt ett pressmeddelande från museerna.

När man räknar med pop up- och vandringsutställningarna i Österbotten steg det totala antalet besökare till nästan 65 000. Det populäraste besöksmålet var Österbottens museum, som hade 20 612 besökare.

Museernas popularitet försvagades inte av ett år av förändringar

Det skedde betydande förändringar i Vasas museer under 2024, men besökarantalet låg ändå på en hög nivå. Museichef Elina Bonelius berättar att till exempel verksam-

heten vid Vasa Konsthall överfördes till Konsthallgillet i Vasa i början av året och att museernas öppettider förkortades från och med sommaren, eftersom dörarna var stängda på tisdagar. Trots dessa förändringar var museernas popularitet fortfarande stark.

- Förra årets rekordsiffror missades bara av några tusen besökare, vilket visar att våra museer lockar publik med sitt breda utbud. Jag är särskilt nöjd över det ökade antalet besökare på Gamla Vasa museum, säger Bonelius.

Landskapsmuseets vandringsutställningar nådde en bred bredd

I sin roll som landskapsmuseum producerade Vasa museer två pop up-utställningar och flera

ambulerande utställningar i Österbotten. De ambulerande utställningarna lockade sammanlagt 14 390 besökare, vilket ökar museernas räckvidd regionalt.

Sju nya utställningar under 2025

År 2025 kommer Vasa museer att presentera sju nya tillfälliga utställningar, av vilka den första öppnas i april-maj. Utbudet består av såväl lokal och nordisk konst som naivitet. Österbottens museum öppnar också ett förnyat penningrum och Tikanojas konsthem ställer ut sina egna samlingar.

Dessutom turnerar systrarna Lundgrens vandringsutställning Ostrobothnia runt i sex kommuner i Österbotten och presenterar verk av

tre Vasabaserade konstnärer.

Öppettider och renoveringar 2025

Från och med januari är det bara Österbottens museum som har öppet på söndagar, medan Tikanojas konsthem och Kuntsi moderna konstmuseum stänger sina dörrar på söndagar för att spara pengar. Bonelius beskriver lösningen som olycklig men nödvändig.

"Österbottens museum valdes till öppningsdestination på söndagar, eftersom det har det bredaste utbudet och är det populäraste av våra museer sett till antalet besökare", berättar Bonelius.

Tikanojas Art Home är stängt sommaren 2025 på grund av fasad- och takrenoveringar samt

renoveringar inomhus. Museet öppnar igen i slutet av september med nya utställningar.

Positiv feedback från publiken

Museernas utställningar har fått positiv respons från allmänheten. Till exempel utställningar av Eero Järnefelt, Meta Isæus-Berlin, Ritva Kovalainen och Sanni Seppo har väckt stort intresse. Många besökare har återvänt för att se samma utställning flera gånger.

År 2025 ordnas guide- rundturer på lördagar i Tikanojas konsthem och Kuntsi museum för modern konst samt på söndagar i Österbottens museum. Under guidningarna fördjupar vi oss i de växlande utställningarnas teman och bakgrunder.

ÖSTERBOTTENS VÄLFÄRDSOMRÅDE

Ett par hundra ledprotesoperationer fler per år

Över 8 000 operationer gjordes i Vasa år 2024 – väntelistorna för ledprotesoperationer har kortats

År 2024 gjordes totalt 8 358 operationer vid Vasa centralsjukhus, varav 6 222 var planerade och 2 136 akuta. Av dessa var cirka 700 ledprotesoperationer. Särskilt minskningen av väntetiderna för ledprotesoperation har varit en betydande förbättring, eftersom det innebär att boende i området inte behöver resa någon annanstans för att få en ny höft- eller knäprotes.

Ledproteskirurgi är ett multidisciplinärt ingrepp, där det förutom kirurgen även finns en underläkare, en instrumentsjuksköterska, en narkosläkare och en tillsynssjuksköterska. I välfärdsregion Österbotten har operationsköerna kortats genom ytterligare operationspass. Detta har varit möjligt tack vare ett nära samarbete mellan experter från många olika områden, såsom kirurger, sjuksköterskor, narkosläkare, instrumentvårdare och sjukgymnaster.

- Tvärvetenskapligt samarbete i operativ verksamhet och kompetent och flexibel personal är nyckeln till vår framgång för att nå vårt mål, säger Saija Seppelin, omvårdnadsdirektör på Akutsjukhuset.

Corona-pandemin ökade sjukvårdens skulder

Det finns många orsaker bakom de långa väntelistorna för ledprotesoperationer, varav en är den medicinska skulden som ackumulerats under coronaviruspandemin.

- Behovet av ledprotesoperationer växer ständigt. Slitaget på lederna hos äldre har gått så långt att det finns en ökande efterfrågan på operation, säger Erno Lehtonen-Smeds, överläkare i ortopedi.

Det finns dock ingen åldersgräns: artros kan utvecklas i unga år, till exempel till följd av reumatism eller skada. Ledprotesoperationer görs på personer så unga som 40-50 år, men den största patientgruppen är de i åldern 70-80 år.

Ytterligare operationer på kvällar och helger 2023 introducerades en ny modell på Vasa centralsjukhus för att effektivisera ortopediska operationer. Tack vare detta utfördes mer än hundra ytterligare höft- och knäprotesoperationer årligen.

Operationer utfördes utanför arbetstid torsdag kvällar och lördagar från april 2023 till slutet av maj 2024.

- Det var lätt att hitta entusiastiska arbetare för ytterligare skift. Alla har arbetat mot ett gemensamt mål, så att patienterna inte ska behöva vänta orimligt länge på nödvändiga operationer, säger Lehtonen-Smeds.

Tidigare kunde invånare i Österbotten uppsöka operation någon annanstans i Finland i hopp om kortare köer. Vasa centralsjukhus kan nu även erbjuda akuta ledprotesoperationer.

Snabb återhämtning och nöjda patienter Sjukhusvistelsen efter ledprotesoperation är kort - patienterna skrivs vanligtvis ut 1-3 dagar efter operationen. Återhämtningen från höftledsoperation är ofta något snabbare, medan slutenvården efter knäprotesoperation vanligtvis varar 2-3 dagar.

- Vi planerar också dagkirurgi, där patienter i gott skick kan komma till sjukhuset på morgonen, opereras och åka hem samma dag, säger Lehtonen-Smeds.

Patientnöjdheten i Österbottens friskvårdsregion mäts med indexet Net Promoter Score (NPS), som utvärderar kundupplevelsen ur ett rekommendationsperspektiv. År 2024 var den operativa NPS så hög som 90, vilket är ett utmärkt resultat.

- Ledproteskirurgerna i Vasa är erfarna och professionella och patienterna har varit nöjda med den behandling de fått, bekräftar Lehtonen-Smeds. Foto: Heidi Kurvinen Österbottens välfärdsregion

KOMMUNAL- och OMRÅDESVALET 2025

Välfärdsområdes- och kommunalvalet 2025

Valdag söndagen den 13 april 2025.
Förhandsröstning i Finland den 2 april–8 april 2025
Förhandsröstning utomlands den 2 april–5 april 2025

Mer än en femtedel av fastlandskommunerna minskar fullmäktiges storlek för perioden 2025–2029

Kommunförbundets senaste utredning om fullmäktiges storlek visar att över en femtedel av fastlandskommunerna kommer att göra ändringar i fullmäktigestorleken under den kommande perioden.

Uppgifterna baserar sig på information från kommunerna. Totalt 61 kommuner minskar antalet fullmäktigeledamöter, och Vaala är den enda kommunen som utökar fullmäktiges storlek. Förändringarna visar att kommunerna anpassar sig till ekonomiska och demografiska utmaningar.

”Ändringarna i antalet fullmäktigeledamöter är en följd av olika behov och utmaningar i kommunerna. I vissa kommuner görs minskningen av fullmäktige som en del av ett program för balansering av ekonomin. Mindre fullmäktige anses också ha fördelen att beslutsfattandet är effektivt och att kostnaderna minskar, men samtidigt måste man fundera över hur man kan garantera en mångsidig representation och små gruppers röst”, säger forskningschef Marianne Pekola-Sjöblom.

Viktiga punkter:

Totalantalet fullmäktigeledamöter minskar: Under perioden 2025–2029 väljs 8 586 fullmäktigeledamöter, vilket är 273 färre (1,6 %) än föregående period.

Kvantitativt sett finns det flest kommuner som minskar sin fullmäktigestorlek bland de kommuner som har färre än 5 000 invånare. (34 kommuner, dvs. 26 % av kommunerna i storleksklassen)

Proportionellt sett finns det flest kommuner som minskar sin fullmäktigestorlek bland kommuner i storleksklassen 10 001–20 000 invånare. (13 kommuner, dvs. 31 % av kommunerna i storleksklassen)

Fullmäktiges storlek krymper mest i Jämsä (-12 fullmäktigeplatser).

I varje landskap finns det minst en kommun som minskar antalet fullmäktigeledamöter. Antalet kommuner som krymper fullmäktiges storlek är högst i landskapet Mellersta Finland (12 kommuner).

Jyväskylä är den till invånarantalet största kommunen som reducerar fullmäktiges storlek.

Den genomsnittliga fullmäktigestorleken minskar: Under den kommande fullmäktigeperioden kommer kommunerna att ha i genomsnitt 29 fullmäktigeledamöter, jämfört med 30 under den innevarande perioden.

I varje landskap finns det minst en kommun som minskar storleken på fullmäktige. I Mellersta Finland är förändringen störst, eftersom 12 kommuner krymper sitt fullmäktige.

De minsta och största fullmäktige: Den minsta fullmäktigestorleken, 13 ledamöter, kommer att finnas i nio kommuner, medan det för närvarande bara finns två så här små fullmäktige. Största fullmäktige har fortfarande Helsingfors med sina 85 ledamöter.

Under den kommande fullmäktigeperioden uppgår invånarantalet i kommunerna till i genomsnitt 653 per fullmäktigeledamot. Antalet varierar mellan Luhankas 47 invånare och Helsingfors 8 042 invånare per fullmäktigeledamot. I början av fullmäktigeperioden 2021–2025 hade kommunerna i genomsnitt 622 invånare per fullmäktigeledamot.

Kommunsammanslagningen

mellan Mäntyharju och Pertunmaa: Sammanslagningen minskar antalet fullmäktigeplatser med 17.

Beslutsfattarundersökning: Delade åsikter om ändringarna i fullmäktigestorleken

Kommunförbundets beslutsfattarundersökning 2024 visar på åsiktsskillnader i fråga om ändringarna i fullmäktiges storlek.

Åsikterna hos ledande tjänsteinnehavare och förtroendevalda går i sär:

Av de ledande tjänsteinnehavarna förhåller sig 67 procent positivt till en minskning av fullmäktigestorleken, medan motsvarande siffra bland de förtroendevalda är 36 procent.

Förtroendevaldas partibakgrund påverkar i hög grad inställningen till att minska fullmäktiges storlek:

Samlingspartiet, Sannfinländarna och Centern – som representerar de stora kommunpartierna – är mest positiva, även om åsikterna är tydligt delade bland Centrerns företrädare.

VF och KD, som representerar de minsta kommunpartierna, är de som är mest negativa till en mindre fullmäktigestorlek än den nuvarande.

Dessutom är minst hälften av de förtroendevalda som företräder De Gröna eller SFP samt även SDP negativa snarare än positiva till en minskning av fullmäktiges storlek.

De förtroendevaldas inställning påverkas förstärkt nog förutom av kommunens storlek också av kommunfullmäktiges storlek, styrkeförhållandena i fullmäktige och det egna partiets antal platser.

Inställningen till en minskning av fullmäktigestorleken har blivit mer positiv sedan år 2020. Den positiva inställningen har vuxit mest i kommuner med färre än 5 000 invånare och kommuner med 10 000–20 001 invånare.

Källa: Kommunförbundet, CC-BY 4.0 <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.fi>

VECKANS KONSTUPPLEVELSE

Magnus Enckell
9.11.1870, Fredrikshamn
27.11.1925, Stockholm
Gråtande kvinna, 1907

EVENEMANG

KARLEBY VINTERACCORDEON

Karleby vinteraccordeo
8.-15.2.2025
<https://talviharmonikka.com/>

ÅBO SVENSKA TEATER

Musikalen Katrina
Ifall man inte hann se denna banbrytande musikal på Wasa Teater så går det bra att resa till Åbo och se den där:

Föreställningar:

13.2. kl 18-30

14.2. kl 18.30

15.2. kl 14

19.2 kl 18.30

21.2, kl 18.30

22.2. kl 14

26.2. kl 18.30

28.2 kl 18.30

Och sedan ännu 5 föreställningar i mars.

”Den unga Katrina lockas av kärleken att flytta från Österbotten till Åland för att bli sjömanshustru. Trots att hon blir lämnad ensam, lyckas hon gång på gång med ren viljekraft kliva över och besegra varje hinder som ödet ställer i hennes väg”.

<https://abosvenskateater.fi/>

Vaasa-Vasa Baroque

Pe / Fr 14.2 klo / kl. 18.00

Stadshusets spegelsal

Ystävänpäiväbarokkia –

Vändagsbarock

Janne Valkeajoki, accordeon

Rameau & harmonikka-hittejä / Rameau & dragspelshits

Konserttilippu sisäلتää tarjoilun / Konsertbiljetten inkluderar servering.

<https://vaasabaroque.com/>

ATENEUM

När Ateneum öppnar dörrarna till utställningen Gränsöverskridarna den 7 mars 2025, bjuds besökarna in till en fascinerande resa genom tid och rum. För första gången samlas verk av de modiga kvinnor som, trots sin tids begränsningar, korsade geografiska och sociala gränser för att

skapa konst.

Bland de framträdande namnen finns två konstnärer från Vasas – den djärva landskapsmålaren **Fanny Churberg** och den skickliga porträtt- och genremålaren **Alexandra Frosterus-Såltin**.

Kyrkornas klingande vecka:

Under Kyrkornas klingande vecka kan man lyssna på så gott som alla

Missa Concordiae fredag 28.3 klockan 19 i Trefaldighetskyrkan. Sing the Joy, dirigent Sini Usmi. Barnens fest lördag 29.3 klockan 15 i Lillkyro kyrka. Församlingarnas barnkörer.

Canticum Maris a cappella söndag 30.3 klockan 19 i Trefaldighetskyrkan. Dirigent Tarja Viitanen. Kyrkokörerna och kantorerna onsdag 2.4 klockan 19 i Trefaldighetskyrkan.

Ungdomskören Merina torsdag 3.4 klockan 19 i Brändö kyrka. Dirigent Tarja Viitanen.

TOMMYS: TILLSAMMANS IGEN

RITZ

5.3.2024 KL 19 - 21.30

Hans Martin, Nicklas Källdström

<https://ritz.fi/events/>

Vaasa-Vasa Baroque

La / Lö 22.3 klo / kl. 16.00

Musiikkia Veturitallissa / Musik i Lokstallet

Sinfonioita yhdelle viululle – Stradellan sonaatteja ja kirjeitä

Symfonier för en violin –

Stradellas sonater och brev Pirkanmaan barokki & Aira Maria Lehtipuu
Tähän konserttiin on vapaa pääsy! Avoimet ovet Veturitallissa koko päivän, tule tutustumaan Wärtsilän alueeseen.

<https://vaasabaroque.com/>

VASA HUMORFESTIVAL 2025

2-4.4.2025

Arr. Finlandssvensk kulturutveckling

Vaasa-Vasa Baroque

Su / Sö 27.4 klo / kl. 17.00
Stadshusets festsal

Händel ja Roman Lontoossa – Händel möter Roman i London

Kajsa Dahlbäck, sopraano / sopran

Drottningholms barockensemble (SWE)

<https://vaasabaroque.com/>

VASA KÖRFESTIVAL XXXI

22-24.5.2025

Vasa Körfestival är ett internationellt storevenemang för körmusik. Sångarsångens glada och sociala avslutningsfest är öppen för alla körer.

MUSIKFESTSPELEN I ILMAJOKI

”STORA OFREDEN 1713-1721”
6-15.6.2025

”Denna mäktiga och aktuella opera tar hatets år och våra förfäders öden tillbaka till Kyrö älvs stränder.

Big Wrath är en skakande och närande berättelse om familjeband, moderskärlek, uthållighet och kraften i samarbete under en tid, när Rysslands brutala anfallskrig mot Finland brände ner Österbotten till svart jord.”

www.musiikkijuhlat.fi

NÄRPES TEATER

”Maskinisterna”, en pjäs om Bröderna Wickström och deras motorfabrik. med manus och regi av Erik Kininiemi.

Urpremiär 28.6.25 klo 19

Andra föreställningar:

1-7 kl 19

3.7. kl 19

7.7. kl 19

8.7. klo 19

10.7 kl 19

13.7. kl 17

15.7. kl 19

16.7. kl 19

17.7. kl 19

19.7. kl 19

MUSIKFESTSPELEN KORSHOLM

23.7.–30.7.2025

En hälsning från festivalledaren Viktor Nygård:

”Jag ser hemskt mycket fram emot att arbeta med Musik-festspelele Korsholm och jag har många spännande idéer för hur vi ska fortsätta att utveckla festivalen. Redan nu kan jag lova att det nästa år kommer att bli en fantastiskt fin festival med något för alla.”

KONSTENS NATT

14.8.2025

”Jag hoppas att vi ses igen på Konstens natt nästa år”

<https://www.vaasa.fi/koeja-nae/kulttuurivaasasa-ja-seudulla/taiteiden-yo/>

WASA FUTURE FESTIVAL

11-16.8.2025

Wasa Future Festival 2026 kommer att äga rum mellan den 11 och 16 augusti. Evenemanget samlar kunniga och motiverade personer från näringslivet, universiteten, de regionala beslutsfattande organen och ministerkåren för att fokusera på att lösa problem i Vasas och runt om i Finland. Evenemanget kan följas på Wasa Future Festivals YouTube-kanal.

Wasa Innovation Center
Gerbyntie 18

65230 Vasas

<https://wasafuturefestival.fi/>

SJUKHUSHISTORIA

Muurame sanatorium är nu en sandhög. Men Marjatta-statyn står kvar

Kinkomaa stora sjukhus i Muurame, strax utanför Jyväskylä, har under vintern rivits helt.

Trots detta står den Marjatta-pronsskulptur, skapad av Kauko Räsänen år 1991, fortfarande stolt kvar i sjukhusets trädgård. Skulpturens framtid är ännu öppen för diskussion – en symbol för byns rika historia trots att byggnaderna runt omkring nu är övertäckta av sand.

Historien bakom Kinkomaan sjukhus

Kinkomaan sjukhus låg i Kinkomaan by i Muurames kommun och byggdes på 1930-talet som central kurort för tuberkulos inom

regionen Central-Suomi. På 1920-talet noterades att Central-Suomi var ett av de områden i Finland där tuberkulos och andra lungsjukdomar var särskilt utbredda. Valet föll på Muurame efter en intensiv konkurrens mellan byarna i Muurame och Laukaa. Salosen, som ägde en stor markbit, erbjöd sin mark till ett sänkt pris, och tillsammans med närheten till Päijänne och den mäktiga, raitta utbudet av tallskog – med dess friska luft och naturliga ozon – ansågs platsen idealisk för lungbehandling.

För att realisera projektet anlätades flera framstående arkitekter, bland annat Alvar Aalto, W.G. Palmqvist samt bröderna Jussi och Toivo Paatela. Det var Paateloarnas förslag som valdes, och den första tredådiga huvud-

byggnaden färdigställdes 1930. Byggnaden utvidgades sedan under 1938–39 med två extra våningar, vilket speglar en övergångsperiod i arkitekturen från klassicism till funktionalism. Sjukhuset blev snabbt en central institution i området och fungerade som lungsjukdomskurort från 1930 till 1971, som sotasjukhus under kriget (1939–1944) och senare som ett allmänt sjukhus fram till 2008. Vid sin storhetstid var Kinkomaan sjukhus Muurames största arbetsgivare och spelade en avgörande roll för lokalsamhällets utveckling.

Rivning och framtid

Under de senaste vintermånaderna har den stora Kinkomaan sjukhusbyggnaden rivits ned, och nu är området – tidigare parantalola – täckt

av ett lager sand. Rivningslovet för huvudbyggnaden är beviljat fram till hösten 2026, och preliminära planer anger att rivningen ska inledas under slutet av 2024. Trots att själva byggnaden nu är borta, lever historien vidare i områdets minnesmärken.

I sjukhusets entréområde står den 1991 skapade Marjatta-bronsskulpturen kvar, en påminnelse om en svunnen era. Skulpturen, som länge varit en uppskattad symbol för lokal kultur och tradition, binder samman Muurames förflutna med dess framtid. Många boende och kulturintresserade ser statyn som en värdefull länk till byns historia – en påminnelse om den tid då sjukhuset inte bara var en plats för vård utan också en central del av det lokala samhällets identitet.

BIOGRAFISKT BIBLIOTEK

Det biografiska biblioteket Kvinnor berättar firar 10-årsjubileum – mer än 1200 kvinnors berättelser finns redan nedtecknade

NAISTEN ÄÄNI

Suomi
Finland
100

Irma Rewell - Vaasan oopperan sielu

Kirjoittaja: Katariina Korkman

Sauli ja Mertta Kentalan seitsemästä lapsesta vanhin, Irma Lahja syntyi viattomien lasten päivänä 1929 Kaustisella. Hänet vihittiin 1954 Vaasassa Tauno Emil Oskar Rewellin kanssa. Tauno Rewell toimi 1960-luvulla maan suurimpiin rautakauppoihin kuuluvan Vaasan Teräksen toimitusjohtajana. Hän oli vuosikymmenten ajan tunnettu hahmo Pohjanmaan ja Vaasan elinkeinoelämässä ja sai ansioistaan kauppaneuvoksen arvon.

Irma Rewell edusti urheilukilpailuissa Vaasan Vasamaa lajeinaan 100 metrin juoksu, aitajuoksu ja pituushyppy. Hänen voitontahtonsa oli erityisen vahva: Rewell lähti aina kisaan voittamaan. Tarmokas ja määrätietoinen nainen oli jo nuorena lahjakas. Rewell opiskeli Helsingin yliopistossa liikuntatieteitä ja toimi opintojen jälkeen vuosina 1957–1990 Vaasan yhteiskoulun liikunnan ja terveysopin vanhempana lehtorina. Opettajana hän oli tiukka, mutta persoonallinen ja kannustava. Hän korosti erityisesti arkiliikunnan merkitystä. Naisten aseman ajaminen iskusti oppilaisiin jo varhain tyttöjen oman liikunnanopettajan toimesta. Opettaja Rewell kehotti äänestämään naisia.

Lue lisää - Läs mera

www.naistenaani.fi

En berättelse om operasångerskan Irma Rewell hittas i biblioteket

Kvinnors erfarenheter, handlingar och inflytande i samhället har länge varit underrepresenterade i historieskrivningen. Det biografiska biblioteket Women's Voice, som grundades för tio år sedan, har vänt på denna trend genom att samla in och publicera finländska kvinnors livshistorier på nätet.

Hittills har mer än 1200 biografier redan samman-

ställts, och arbetet pågår fortfarande!

Projektet Women's Voice initierades av Finlands Kvinnoförbund och har under årens lopp vuxit till att bli en betydande del av den finländska historieskrivningen. Syftet med projektet är att dokumentera och dela information om hur kvinnor har bidragit till samhället, hur de har levt och vilka utmaningar de har övervunnit. År 2017 godkändes projektet Women's Voice som

ett Finland 100-projekt.

Exempel på biografier med anknytning till Vasa är Irma Rewell, Ritva Hyöky, Eeva Kauppi, Alexandra Frosterus-Sältin och Rosina Heikel.

År 2024 nåddes en betydande milstolpe när den tusende biografien lades till i biografibiblioteket. För närvarande finns det mer än 1200 berättelser, inklusive minst 50 kvinnor från Vasa, vars liv och inflytande syns lokalt och nationellt.

Många orter finns representerade i det biografiska biblioteket

Förmodligen inte från alla hörn av Finland, men från väldigt många. Några exempel på detta, t.ex. hur många biografier som besöks i en viss stad eller kommun:

Helsingfors 101 biografier
Åbo 81 biografier
Uleåborg 78 biografier
Jyväskylä 65 biografier
Brahestad 60 biografier
Tammerfors 59 biografier

Björneborg 57 biografier
 Tavastehus 55 biografier
 Vasa 53 biografier
 Torneå 46 biografier
 Esbo 45 biografier
 Vanda 28 biografier
 Hyvinge 18 biografier
 Rovaniemi 13 biografier
 Kuortane 6 biografier

I det biografiska biblioteket finns nästan alla yrkesgrupper i Finland

Här är några exempel på antalet biografier som nämner ett visst yrke eller position:

Merchant 80 biografier
 Lärare 77 biografier
 Sekreterare 79 biografier
 Författare 77 biografier
 Professor 67 biografier
 Lotta 63 biografier
 Konstnär 63 biografier
 Kyrkoherde 61 biografier
 Riksdagsledamot 59 biografier

Doktor 57 biografier
 Skådespelare 55 biografier
 Präst 54 biografier
 Barnmorska 49 biografier
 Sjuksköterska 41 biografier
 Journalist 39 biografier
 Diakonissa 37 biografier
 Lokalvårdare 32 biografier
 Krigsveteran 18 biografier
 Operasångare 11 biografier
 Biblioteksassistent 1 biografier

Ett typiskt exempel på en riktigt intressant historia är biografien om Beata Lundahl. I slutet av 1700-talet var Brahestad en av de städer där man hade anställt en utbildad barnmorska. I Brahestad hade Beata Lundahl en lång karriär på 57 år som barnmorska eller parnmorska. När barnmorskan tillträdde annonserades hennes namn i alla kyrkor i området. Bostadsorten måste vara känd för alla och en yrkesbricka måste hängas upp på tröskeln. Under sin karriär hjälpte Beata 2 000 barn till världen.

Kom med och dokumentera kvinnohistoria!

Webbpublikationen Kvinnor berättar bjuder in alla som

Eeva Kauppi - arvostettu oikeuspsykiatri ja vahva yhteiskunnallinen vaikuttaja

Kirjoittaja: Marjatta Björknäs

Eeva Kaupin kunden smau motto-obje: "Tajavaa rakkautta, valvottu vapaus, lempeä väkivalta"

Lapsuus

Eeva Onkla Kauppi syntyi vuonna 1921 Mäntylän suarperheen kauden-teenä lapsena. Perheeseen syntyi yhdeksän lasta, joista yksi poika kuoli maassa muuttaneeseen espanjankuumeeseen. Isä oli torppa poika Kaurio Vilho Haavisto, joka toimi pehtorina Sigrid Onkla Tuomela kotitalousta.

Sigrid ilaistui talon pehtorin ja sai allervastustuksen jälkeen vanhempiensa sinunaisen avioliiton solmittuiseen Nuorelleparille nautittiin jopa rakkautta tilan oston Kokenmäen Kurolasta. Silloisen tavon mukaan maan-ri isäntä raivasi suosta lisämäärä saaden niin perheelleen kesäkolkoisen maatalon, jossa oli 20 ha viljeltyä ja 40 ha metsää. Sigridin isän vaatimuk-

Lue lisää - Läs mera
www.naistenaani.fi

Hovioikeuden presidentti Ritva Hyöky

Kirjoittaja: Terttu Jokinen

Hovioikeuden presidentti Hani Ritva Hyöky oli Suomessa ensimmäinen nainen hovioikeuden presidenttinä, jota virkaa hän hoiti vuodesta 1975 aina vuoteen 1989 asti. Ritva Hyöky osallistui virkaansa ohella moniin yhteiskunnallisiin tehtäviin. Hän oli kaupunginvaltuuston jäsen 1959–1972 ja uudelleen 1975–1976 sekä sosiaalilautakunnan puheenjohtaja 1966–1972. Kokoomuksen puoluevaltuuston jäsenenä hän työskenteli 1959–1977 ja puolueen naisten Vaasan läänin piirin puheenjohtajana 1964–1981. Keskustuskokouksissa Hyöky edusti hovioikeutta.

Sodan aikana Ritva Hyöky työskenteli rintamalähtöisä, ja kuolemansa saikka hän oli Rintamanaisten liiton säätiön puheenjohtaja. Ritva Hyöky toimi Vaasan Suomalaisen naisklubin puheenjohtajana vuosina 1971–1993.

Hän oli vähäsanainen, asiallinen mutta aina ystävällinen sekä ryhdikäs ja määrätietoinen toiminnassaan. Naisklubin kokouksissa hän pysytteli mielellään taustalla ja antoi kaikkien ilmaista mielipiteensä.

Lue lisää - Läs mera
www.naistenaani.fi

Helena Sainio - "turha murehtiminen pois!"

Kirjoittaja: Riitta Aikkola

Valoisat lapsuusvuodet

Helena Sainio syntyi 2.11.1925 suomenkielisten vanhempien lapsena Maalahdessa. Kun Helena oli kaksivuotias, perhe muutti Vaasaan isän valmistuessa poliisiksi. Helenalla muistasi lapsuuden valoisana, minkä hän arvelee johtuvan siitä, että ilmiäisshetket perheen ja sukulaisten kesken olivat hyvät. Helena vietti lapsuuden kesät Maalahdessa ja kertoo, että ennen sotia oli suomenkielisiä kielletty seurustelusta ruotsinkielisten kanssa ja päivävastoin.

Helena kävi viisi vuotta Raastuvankadun koulukouluissa. Siellä ei ollut koulupöydällisiä ongelmia, sillä kaikki tehtiin niin kuin opettaja sanoi. Kansakoulun jälkeen Helena aloitti kahdeksanvuotisen yhteiskoulun. Se oli yksityiskouluna vähän harrasväen koulu. Kärsä piti itse ostaa ja jokaisesta lukuvuodesta oli maksut. Sotavuosina opiskeluvuodet olivat lyhyitä. Yhden sota-ajan kesän Helena toimi sairaalakoeluis juoksuvoittouk.

Lue lisää - Läs mera
www.naistenaani.fi

vill vara en del av detta viktiga historieprojekt. Du kan skriva nya biografiska artiklar eller importera tidigare publicerade texter online, så länge du har tillstånd från det ursprungliga förlaget. I synnerhet kvinnoorganisationer, föreningar och enskilda medborgare uppmanas att dokumentera kvinnors berättelser i sina egna samhället.

Projektet Women's Voice är en demonstration av kvinnans kraft och betydelse i det finländska samhället. Det är inte bara ett historieprojekt – det är en levande och utvecklande uppvisning i kvinnors styrka som tjänar läsare och forskare idag och kommande generationer.

Vill du rädda en kvinnas livshistoria för eftervärlden? Nu är den perfekta tiden! Läs mer, plocka upp en penna och delta: www.naistenaani.fi

Det biografiska biblioteket Kvinnor berättar är en kulturgärning som stärker kvinnornas röster i den finländska historieskrivningen. Den lyfter fram livets öden från olika håll i Finland och skapar en övergripande och mångstämmig bild av kvinnornas inverkan på samhället. Detta är inte bara ett tioårigt projekt – det är ett pågående projekt som kommer att berika vår förståelse av historien i decennier framöver. Varje nedtecknad biografi är en värdefull del av vårt gemensamma arv. Det skulle vara fint om så många som möjligt ville vara med och skriva historia och se till att kvinnors röster hörs även i framtiden!

Biblioteket finns här:
www.naistenaani.fi

NAISTEN ÄÄNI *Suomi Finland 100*

Hilja Vestberg - tarmokas Vaasan Suomalaisen Naisklubbin perustajasen
Kirjoittaja: Katja Jokinen

Hilja Vestberg oli syntynyt Savossa Rautavanalla 1878. Käytyään kansakoulun Iisalmissa hän suoritti Kiopiissa työtökoulun kurssin. Hän toimi kutsunasta opettajauralle ja tyttökoulusta päästyään hän toimi kolme vuotta väitinkaisena kansakoulunopettajana Iisalmissa. Tämän jälkeen hän kävi Sortavalan seminaarin valmistuen sieltä vuonna 1901 kansakoulunopettajaksi. Seminaarista päästyään hän oli vuoden Iisalmen yhteiskoulun johtajana sekä uskonnon ja laskennan opettajana.

Vuonna 1902 Hilja Vestberg muutti Vaasaan, joka muodostui hänen motuuloisen elämäntyönsä keskuksiksi. Hän toimi ensin opettajana Palaasaaren kansakoulussa, joka oli silloin vielä ilman omaa koulutaltoa ja työkeuhki ruotsalaisen kansakoulun suojissa. Täna aikana nämä suomalaisen koulun opettaja ja ruotsalaisen koulun johtajaopettaja Oskar Vestberg solmivat avoliiton.

Muohemmmin suomalaisen koulun sai oman talon, jossa opettaja Hilja Vest-

Lue lisää - Läs mera
www.naistenaani.fi

NAISTEN ÄÄNI *Suomi Finland 100*

Alexandra Theodora Frosterus-Sältin, unohdettu vaasalainen taiteilija

Kuuntele

Kuka on Suomen tunnetuin ja samalla unohdettuin naispuolinen taiteilija? Kenen teoksia miljoonat suomalaiset ovat ihastelleet yli sadan vuoden ajan? Kuka vaasalainen taiteilija on ollut unohdettu kymmeneen vuosien ajan ainasa, että Vaasassa olisi ainotakaan muistomerkki tai patsas hälle, puhumattakaan siitä, ettei kaupungissa ole yhtään hänen muokansa nimettyä karna? Kuka on taiteilija, jonka terveyttä edistäväs puurotulsia koululaisemme ovat katselleet 120 vuoden ajan? Kuka naispuolinen taiteilija on inspiroinut Eppu Normaalin koskettavan laulun "Marbeellisten lahujen mua"? Kuka on vaasalainen taiteilija, jonka puurotulat olivat osaytyöt silloin, että Suomessa oli historian alussa kieltolaki? Kuka on vaasalainen taiteilija, jonka taulu on presidentin kaulussa? Tämä kaulussa taiteilija on taltteri Alexandra Theodora Frosterus-Sältin.

Lapsuus

Alexandra Frosterus syuryi 6. joulukuuta 1837 Ilokoossa. Hänen vauhempanasa olivat teologian professori Benjamin Frosterus ja Wilhelmina Sofia af Odolin. Benjamin Frosterus oli syntynyt Pudasjärvellä 28. lokakuuta 1792. Kalajoen kirkkoherran Johan Frosteruksen ja tuntuu ensimmäisen vaimon Marian Westrynhäkisen poikana. Robert Frosterus, Kaapiön ensimmäinen piispa, oli hänen velipuolensa. Benjamin Frosterus vihitti teologiansa vuonna 1821 ja vihittiin popiksi 1824. Häneestä tuli kirkkohistorian professori vuonna 1829. Benjamin muutti perheensä 1. toukokuuta 1838 Vaasaan. Häneestä tuli silloiselta nimeltään Montsaaren ja Vaasan seurakunnan kirkkoherra. Alexandra vietti lapsuutensa Hagan pappilassa. Talo seisoo edelleen samalla paikalla lähellä Viikua Vaasa ja toimii nykyään Vaasan ruotsinkielisen seurakunnan edustustilana.

Alexandra Theodora Frosterus-Sältin 1860-luvulla (Museolaitos, kuva väritetty)

NAISTEN ÄÄNI *Suomi Finland 100*

Pali-Maja, Marie Johansdotter Berg - Skrev första dikten om alkoholen negativa sidor

Kuuntele

Marie Johansdotter Berg, känd under sin pseudonym Pali-Maja, föddes den 10 december 1784 i Pali, en gårdsgrupp vid Österlångsvägen i Pörtom. Hennes far, Johan Hansson Uppgård, hade flyttat till Pörtom från Fyrelax i Närpes, sedan han gift sig med Maria Greta Uppgård och därmed blivit ägare till hälften av ett hemman med namnet Uppgård. Då hemmanet skiftades fick familjen flytta till en äng med namnet Pali eller Pali, ett namn som lever kvar ännu i vår tid. Familjen hade 14 barn, varav 9 klarade sig till vuxen ålder. Isak Smeds berättar om familjen i den diktbok som publicerades år 1882: "Alla barnen var utrustade med klokt huvud och lyckliga anlag att lära allt vad som föll dem i hägen."

Hon avled den 11 oktober 1867 i Närpes. Hon var på sin tid den mest produktiva kvinnliga poeten i vårt land. På sin tid var hon en av de mest ättade personerna i Närpesnejden. År 1882 publicerades en bok innehållande de dikter som återfunnits och i förordet till denna skriver lektor Isak Smeds från Petalax: "Den skaldinna, vars visor otvivelaktigt ällmånast sjungas över hela Österbotten och vilken jag i barnkonen i min hembygd hört med så stor beundrad och aktning orustlas."

Pali-Maj måtte nog ha varit väldigt begåvad, för redan som 18-åring blev hon "skolmästarinna" och i den rollen handlade hon undervisningen av barn i många byar i Närpes. Redan som 18-åring började hon skriva dikter. Som 20-åring besökte hon Stockholm, en resa som gick med bit från Närpes. Hennes mestresentrer är ha beröknat henne som en "sångfågeln".

ASTRONOMI

2024 YR4, en asteroid upp till 100 meter stor med 1,3 procents risk att kollidera med jorden den 22 december 2032

Kollisionsriskkorridor för den jordnära asteroiden 2024 YR4, möjlig kollision den 22 december 2032. Foto: Av Daniel Bamberger (Rennerpho) - Mitt arbete, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=158699356>

En asteroid med namnet 2024 YR4 med en diameter på 40 till 100 meter (130 till 330 fot) gör för närvarande vågor i det vetenskapliga samfundet eftersom den kan påverka jorden. Asteroiden upptäcktes av Asteroid Terrestrial-impact Last Alert System (ATLAS) den 27 december 2024 och klassificeras som av Apollo-typ, vilket innebär att den kommer att korsa jordens omloppsbana.

Från och med den 29 januari 2025 har YR4 tilldelats ett Turinskälbetyg på 3, vilket indikerar en chans på 1 på 77 (1,3 %) att träffa jorden den 22 december 2032. Även om denna risk kan tyckas liten, har den väckt oro på grund av asteroidens betydande kollisionspotential.

Möjliga effekter: Vad kan hända?

Om 2024 YR4 skulle kollidera med jorden skulle resultaten kunna bli katastrofala, särskilt med tanke på asteroidens uppskattade storlek och hastighet. Med en massa på $2,2 \times 10^8$ kg skulle den släppa ut cir-

ka 8,0 megaton TNT (33 petajoule) energi vid en kollision, mer än 500 gånger den energi som frigjordes av atombomben som släpptes över Hiroshima.

Denna energi skulle kunna ge upphov till ett meteoritutbrott, ett luftutbrott eller en nedslagskrater med förödande lokala nedslag som sträcker sig upp till 50 kilometer från nedslagsplatsen.

När det gäller nedslagsplatser sträcker sig asteroidens potentiella riskkorridor från Stilla havet till Sydamerika, över Atlanten, genom Centralafrika och så långt norrut som Indien. Även om risken för en kollision fortfarande är relativt liten, är risken för en direkt kollision med jorden tillräcklig för att fånga uppmärksamheten hos rymdorganisationer över hela världen.

Vad innebär detta för framtiden?

För närvarande övervakar forskare noga asteroidens omloppsbana och fortsätter att förfinas sina beräkningar. Asteroiden kommer nästa gång att närma sig jorden i december 2028, men i april 2025 kommer den

att vara för ljussvag för att upptäckas av dagens teleskop, vilket kan komplicera framtida övervakning.

Även om risken för effekter år 2032 fortfarande är liten, varnar experter för att mer forskning behövs för att fullt ut förstå riskerna. Storleken på asteroiden kan jämföras med den som orsakade Tunguska-händelsen 1908, som jämnade tusentals kvadratkilometer skog i Sibirien med marken, vilket understryker den betydande fara som ett sådant objekt utgör.

Även om både NASA och Europeiska rymdorganisationen har utfärdat rekommendationer är risken för kollision fortfarande föremål för pågående forskning, och det vetenskapliga samfundet fortsätter att noga följa vägen för 2024 års YR4.

För tillfället är det bästa rådet kvar: håll ögonen öppna, för det här är en av de kosmiska händelser som vi hoppas någonsin kommer att inträffa.

Textkälla: Wikipedia, Creative Commons Erkännande-Dela Liknande 4.0 Internationell Licens

ARKITEKTUR

Museiverkets världsarvsförslag rörande Alvar och Aino Aaltos arkitektur

Seinäjoki

Snart kan Finland få ett nytt tillskott på Unescos världsarvslista. Museiverket färdigställer just nu ett omfattande förslag, kallat Aalto Works, som ska lämnas in till Unesco i februari 2025.

Förslaget omfattar 13 byggnader och områden designade av Alvar och Aino Aalto. Dessa byggnader har haft en avgörande roll i utvecklingen av det nordiska välfärdssamhället och har haft global betydelse för den moderna arkitekturens utveckling. Om förslaget godkänns väntas beslutet från Unesco under 2026.

Aalto-arkitekturen i ett globalt sammanhang

Aalto Works-förslaget lyfter fram Aaltos arkitekturens internationella betydelse och dess unika förmåga att koppla samman arkitektur och samhällsbygge. Bland de utvalda objekten finns ikoniska byggnader som Paimio sanatorium, Finlandiatalo, Sänätsalos kommunhus, Villa Mairea och Aalto-centret i Seinäjoki. Byggnaderna visar hur arkitekturen kan påverka vardagsliv, kultur och samhällsutveckling på både nationell och global nivå.

Tiina Merisalo, generaldirektör för Museiverket, betonar förslagets långsiktiga värde:

”Redan själva arbetet med förslaget har bidragit till att bevara

och fördjupa förståelsen för den moderna arkitekturens betydelse, både nationellt och internationellt.”

En lång förberedelseprocess

Arbetet med Aalto Works har pågått under flera år. Det tog sin början när den nationella världsarvslistan uppdaterades 2018–2019 och förslaget började ta form 2022. Processen har krävt ett brett samarbete mellan fastighetsägare, städer och experter, inklusive Alvar Aalto-stiftelsen och ICOMOS (International Council on Monuments and Sites). Förslaget sträcker sig över sju landskap och städer i Finland och är en av de mest omfattande världsarvsansökningarna i landets historia.

Aaltos arkitektur har länge setts som en potentiell kandidat till världsarvslistan. Redan 1986 lyftes Sunila fabriksområde och Villa Mairea fram som möjliga objekt vid ett nordiskt möte om byggnadsskydd. Senare, 2004, inkluderades Paimio sanatorium på den nationella listan, men detta förslag drogs tillbaka innan Unesco hann fatta beslut. Med Aalto Works har arkitekturen nu fått en ny chans, denna gång som ett serieförslag.

Berättelser genom arkitektur

De 13 objekten som ingår i Aalto Works-förslaget berättar tillsammans en historia om Aaltos arkitekturs breda påverkan:

- Paimio sanatorium: En banbrytande byggnad där arkitektur användes som en del av vården för att förbättra patienternas välbefinnande.
- Säynätsalos kommunhus och Aalto-centret i Seinäjoki: Demokratins vardagsrum och mötesplatser för medborgare.
- Finlandiatalo: En plats för internationell politik och kulturmöten.
- Kulturhuset i Helsingfors: Ett landmärke i arbetarstadsdelen som förenar fysisk och intellektuell kultur.
- Villa Mairea i Björneborg: Ett mästerverk där hem och arkitektur smälter samman.

Andra objekt inkluderar Aaltos eget hem och ateljé i Helsingfors, som visar hur modern boendekultur och kreativt arbete kan kombineras, samt Muuratsalo experimenthus, där arkitektur och natur möts i harmoni.

Från Finland till världsarvet

Finland har för närvarande sju världsarv, varav det senaste, Sammallahdenmäki, godkändes 1999. Om Aalto Works godkänns

Säynätsalo kommunhus

Finlandiahuset

blir det landets åttonde världsarv och det första som lyfter fram modern arkitektur på detta sätt. Det skulle inte bara ge Aaltos arbete global synlighet utan även stärka Finlands rykte som ett föregångsland inom arkitektur och kulturarv.

– det är en hyllning till en arkitektur som format samhällen och förbättrat människors liv. När beslutet från Unesco förväntas under 2026 kan Aaltos arv ta plats på den internationella scenen som en symbol för modernism och välfärd.

(Källa: STTingfo/Museiverket)

Aalto Works är mer än ett förslag om att bevara byggnader

HÄLSA

Om du är över 70 år kan dessa mediciner påverka ditt minne

När vi åldras blir våra kroppar mer mottagliga för effekterna av mediciner. För personer över 70 kan vissa vanligt föreskrivna läkemedel öka risken för minnesförlust eller kognitiv försämring, inklusive Alzheimers sjukdom.

Att förstå dessa mediciner och deras potentiella biverkningar är avgörande för att upprätthålla kognitiv hälsa under senare år. Hur mediciner påverkar minnet

Hjärnans komplexa kemi är känslig för störningar, särskilt hos äldre vuxna. Många läkemedel kan störa signalsubstanser, minska syretillförseln till hjärnan eller orsaka biverkningar som förvirring eller dåsighet. När dessa faktorer kvarstår kan de bidra till minnesproblem och i vissa fall öka risken för neurodegenerativa sjukdomar.

Läkemedel kopplade till minnesförlust och kognitiv försämring

Här är några kategorier av mediciner som kan påverka minnet

hos äldre vuxna:

1. Antikolinergika

Antikolinerga läkemedel blockerar acetylkolin, en neurotransmittor som är avgörande för minne och inlärning. Äldre vuxna är särskilt utsatta för de kognitiva effekterna av dessa droger.

Exempel:

Difenhydramin (finns i receptfria sömnhjälpsmedel och allergimediciner)

Oxybutynin (används för överaktiv blåsa)

Amitriptylin (ett antidepressivt medel)

Risker: Kronisk användning har kopplats till en ökad risk för Alzheimers sjukdom.

2. Bensodiazepiner

Bensodiazepiner skrivs ofta ut mot ångest, sömnlöshet eller muskelavslappning, men de kan avsevärt påverka den kognitiva funktionen.

Exempel:

Diazepam (Diapam)

Lorazepam (Temesta)

Alprazolam (Xanor)

Risker: Dessa läkemedel kan orsaka dåsighet, förvirring och minnesstörningar. Långvarig användning är förknippad med en högre risk för demens. Och dåsigheten kan ge ökad risk för olyckor. Om du ramlar på natten i ditt hem kan du få en höftfraktur och sitta i rullstol i många veckor eller månader. Så om du är gammal, använd inte dessa droger åtminstone inte under en längre tid, om möjligt.

3. Statiner

Statiner används i stor utsträckning för att sänka kolesterolet, vilket är avgörande för kardiovaskulär hälsa. Vissa studier tyder dock på en potentiell koppling till minnesproblem hos vissa individer.

Exempel:

Atorvastatin (lipitor)

Simvastatin (Zocor)

Risker: Även om det inte är definitivt bevisat, rapporterar vissa patienter minnesdimma, särskilt med höga doser. Det finns inga vetenskapliga bevis för att statiner skulle kunna orsaka demens, bara anekdoter. Påståendet att statiner kan påverka minnet fick genomslag 2008 när Orli Etingin, dåvarande vice ordförande för medicin vid New York-Presbyterian Hospital, sa

till en tidning i USA att atorvastatin som ofta används även i Finland "gör kvinnor dumma". Inga bevis egentligen, så sluta inte med din statinmedicin på grund av denna anekdot,

4. Antidepressiva medel

Vissa typer av antidepressiva medel, särskilt tricykliska antidepressiva medel, kan ha antikolinerga egenskaper som försämrar minnet.

Exempel:

Nortriptylin

Imipramin

Risker: Kognitiva effekter kan vara milda men kan förvärras vid långvarig användning.

5. Opioider

Förskrivna för smärtlindring kan opioider ha lugnande effekter som försämrar korttidsminnet och kognitiv klarhet.

Exempel:

Oxykodon (OxyContin)

Morfin

Fentanyl

Risker: Långvarig eller högdosanvändning kan förvärra minnesproblem och öka risken för delirium.

6. Antihistaminer

Första generationens antihistaminer, som vanligtvis finns i allergimedicin, kan passera blod-hjärnbarriären och påverka kognitiv funktion.

Exempel:

Klorfeniramin

Difenhydramin (Benadryl)

Risker: Långvarig användning kan leda till minnesdimma och förvirring, särskilt hos äldre vuxna.

7. Sömhjälpmedel och muskelavslappande medel

Läkemedel som används för att underlätta sömnen eller slappna av muskler har ofta lugnande egenskaper som kan försämra minnet och uppmärksamheten.

Exempel:

Zolpidem (Ambien)

Cyklobensaprin (Flexeril)

Risker: Långvarig användning kan eventuellt öka risken för kognitiv försämring.

Vad kan du göra?

1. Se över dina mediciner
Om du eller en nära och kära är över 70, se regelbundet över alla mediciner med en vårdgivare. Fråga om några läkemedel kan ersättas med säkrare alternativ eller om dosen kan justeras.
2. Var uppmärksam på polyfarmaci
Att ta flera mediciner ökar risken för läkemedelsinteraktioner och biverkningar. Konsolidering av behandlingar eller eliminering av onödiga läkemedel kan minska dessa risker.
3. Anta icke-farmaceutiska strategier
I vissa fall kan livsstilsförändringar minska behovet av mediciner som försämrar minnet: Öva god sömnhygien istället för att lita på sömntabletter. Hantera ångest eller depression genom rådgivning eller mindfulness-övningar. Åtgärda smärta med sjukgymnastik eller akupunktur.
4. Håll dig fysiskt och mentalt aktiv
Regelbunden motion, en hälsosam kost och kognitiva aktiviteter (som pussel eller läsning) kan hjälpa till att lindra de kognitiva effekterna av mediciner.

Medan många mediciner kan stödja hälsa och välbefinnande, medför vissa risker för minne och kognitiv funktion, särskilt hos äldre vuxna. Genom att förstå dessa risker, diskutera problem med vårdgivare och utforska alternativa behandlingar är det möjligt att minimera påverkan på minnet och behålla ett skarpt sinne långt in i de gyllene åren.

RUSSIAS WAR AGAINST UKRAINE

The President Honored the Memory of Holocaust Victims

AI

Google Translate kan 110 språk, inklusive samiska! Men inte Närpesdialekten!

Samiska språket och flera ryska minoritetsspråk ingår i Translates språkurval.

Google Translates språkval har utökats avsevärt med 110 nya språk. Detta är den största expansionen i översättningsverktygets historia och innebär att det totala antalet språk nu uppgår till 260. Bland de nya språken finns flera minoritetsspråk, av vilka det viktigaste är tillägget av samiska språk. De samiska språken talas av cirka 40 000 personer i Norden och Ryssland, och de riskerar att försvinna. Med Google Translate kan samisktalande personer enkelt översätta text till andra språk och vice versa, vilket hjälper dem att kommunicera med en bredare publik och bevara sitt språk.

Andra nya språk är:

Minoritetsspråk i Ryssland: udmurtiska, komiska, mariska, karelska, mordvinska språk (mordovia-ersa och mordovia-moksha), tjuvasj och basjkir, tatariska, avariska, jakutiska, burjatiska etc.

Andra språk: hausa, yoruba, igbo, amhariska, oromo, somaliska, zululu, xhosa, shona, walesiska, gaeliska (irisiska och skotska), korsikanska, hawaiianska, tahiti, maori, etc.

Det är dock viktigt att notera att Närpesdialekten för närvarande inte finns med i Google Translates språklista. Förhoppningsvis kommer den att läggas till i framtiden så att människor som talar Närpesdialekten kan dra nytta av detta kraftfulla översättningsverktyg.

Vad innebär detta för dig?

Om du talar ett av de 110 nya språken kan du nu använda Google Översätt för att översätta text till de andra 260 språken. Detta kan vara användbart i många olika situationer, till exempel:

Resor: Du kan översätta gatuskyltar, menyer och annan text i ett främmande land.

Arbete: Du kan översätta dokument, e-post och annat material mellan olika språk.

Håll kontakten med släkt och vänner: Du kan översätta konversationer och meddelanden mellan olika språk.

Fler förbättringar är på gång

Förutom att lägga till nya språk har Google också förbättrat noggrannheten

i översättningar av befintliga språkpar. Företaget använder nya maskininlärningsmodeller och tekniker för att förbättra översättningskvaliteten och har uppnått betydande förbättringar i många språkpar.

Google Translate är ett kraftfullt verktyg som kan hjälpa människor att kommunicera mellan olika språk. Att utöka med 110 nya språk och förbättra noggrannheten i befintliga språkpar kommer att göra tjänsten ännu mer användbar och effektiv.

Målet är att Google translate ska kunna 1 000 språk av alla språk som talas i vår värld.

Låt oss testa detta: här är samma artikel på samiska:

Google Translate máhtta dál 110 odđa giela, earret eará sámegiella!

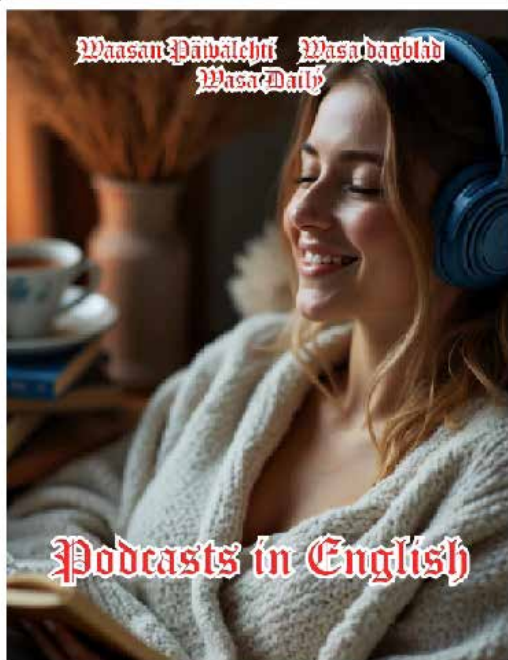
Muhto ii Närpes-suopman! Sámegiella ja mánga ruošša veahádatgiela □ leat mielde viiddideamis Google Translate giellaválljen lea mealgat viiddiduvvon 110 odđa gielain. Dát lea stuorámuš viiddideapmi jorgalanreaiddu historjjas ja mielddisbukta ahte oppalaš gielat dál leat 260. Odđa gielaide

gaskkas leat mánga unnitlogugiela, main deháleamos lea sámegielaide lasiheapmi. Sámegielaide háppet sullii 40 000 olbmo Davviriikkain ja Ruoššas, ja dat leat vára vuolde jávkát. Google Translate bokte sáhttet sámegielaat álkit jorgalit teavstta eará gielaide ja nuppádassii, ja dat veahkeha sin gulahallat stuorát gehččiiguin ja seailluhit iežaset giela. Eará odđa gielat leat: Unnitlohkogielat □Ruoššas: udmurta, komi, mari, kárlalaš, mordovalaš gielat □(mordovia-ersa ja mordovia-moksha), čuvagiella ja baškirgiella, tatargiella, avaragiella, jakut, burjatgiella jna. Eará gielat: hausa-, yoruba-, igbo-, amhari-, oro-, somali-, zululu-, xhosa-, shona-, walisagiella, gálgiella (irlándalaš ja skohttalaš), korsikalaš, hawaiigiella, tahitjalaš, maorigiella jna. Muhto lea dehálaš fuomášuhttit, ahte närpes-suopman ii leat dán áigge mielde Google Translate giellalisttus. Sávvamis dat lasihuvvo boahhtevuođas vai olbmot geat háppet närpesgiela sáhttet ávkástallat dán fámoláš jorgalanreaiddu. Maid dát mearkkaša dutnje? Jus hálat ovtta dain 110 odđa gielain, de sáhtát dál geavahit Google Translate jorgalit teavstta daid eará 260 gillii. Dát sáhtta leat ávkin mángga sierra dilis, ovdamearkka dihte: Mátkkošteapmi: Sáhtát jorgalit geaidnogalbbaid, biebmolisttuid ja eará teavsttaid vieris riikkas. Bargu: Sáhtát jorgalit dokumeanttaid, e-poasttaid ja eará materielaide iešguđet gielaide gaskkas. Doala oktavuoda bearrašiguin ja skihpáriiguin: Sáhtát jorgalit ságastallamiid ja dieđuide iešguđet gielaide gaskkas. Eanet buorideamit leat jođus Odđa gielaide lasiheami lassin Google lea maiddái buoridan dálá giellapáraid jorgalusaid dárkilisvuoda. Fitnodat geavaha odđa másiidnaoahppanmálliid ja teknihkaid buoridit jorgaleami kvalitehta ja lea olahan mearkkašahti buoridemiid mángga giellapárras. Google Translate lea fámoláš reaiddu mii sáhtta veahkehit olbmuid gulahallat iešguđet gielaide gaskkas. Go viiddidit 110 odđa gielain ja buoridit dálá giellapáraid dárkilisvuoda, de šaddá bálvalus ain eambo ávkkálaš ja effektiiva. Mihttomearri lea ahte Google translate máhtta 1000 giela buot gielain mat hállujuvvojit min máilmmis.

AI

AI-genererade poddar: En ny era för ljudinnehåll med NotebookLM

20 vardagliga förkortningar du behöver känna till (och kanske några du knappast behöver)

**Podcast in English:
Russian disinformation**
<https://vpress.ovh/podcasts.htm>

I den snabbt föränderliga världen av digitala medier fortsätter artificiell intelligens (AI) att tänja på gränserna och omforma branscher samt omdefiniera kreativa processer. En av de mest banbrytande utvecklingarna är Googles NotebookLM, en avancerad språkteknologi med potential att revolutionera poddsvärlden.

Med sin förmåga att skapa ljudinnehåll av mänsklig kvalitet öppnar NotebookLM upp nya och spännande möjligheter inom AI-drivna berättelser, utbildning och underhållning.

Framväxten av AI-genererade poddar

Podcastbranschen växer i en rasande takt, och innehållsskapare samt medie företag letar ständigt efter innovativa verktyg för att effektivisera produktionen och stärka kreativiteten. NotebookLM, som först fick uppmärksamhet för sin förmåga att generera hög-

kvalitativa texter, har nu tagit steget in i ljudinnehållet. Denna banbrytande teknik kan producera poddar som är nästan omöjliga att skilja från de som skapats av mänskliga programledare, vilket skapar nya möjligheter för framtiden.

Det som gör NotebookLM-genererade poddar så attraktiva är flera unika funktioner som skiljer dem från traditionella poddar:

Naturligt ljudande röst: NotebookLM kan generera ljudinnehåll med en röst som efterliknar den naturliga rytmen och tonen i mänskligt tal. Detta gör att lyssnaren får en smidig upplevelse där det är svårt att avgöra om podden är AI-genererad.

Mångsidiga ämnen: Oavsett om det handlar om nyheter, aktuella händelser eller lättsamma berättelser, kan NotebookLM hantera en mängd olika ämnen. Dess flexibilitet gör det till ett idealiskt verktyg för innehållsskapare som vill utforska olika genrer utan tidskrävande produktion.

Förkortningar finns överallt nuförtiden. Från sms-akronymer till teknisk jargong, de praktiska kombinationerna på 3 bokstäver (och ibland längre) kan vara förvirrande om du inte är insatt. Men frukta inte, andra förkortningsäventyrare! Den här artikeln kommer att utrusta dig med kunskapen att dechiffrera 20 av de vanligaste förkortningarna du kommer att stöta på i vardagen.

LOL: Laughing Out Loud, Lots of Laugh, ljudligt skarr, mycket skratt (Den här kan redan vara en klassiker för många!)

BRB: Be Right Back (Perfekt för en snabb toalettpaus under en pratstund)

OMG: Oh My God, »Herre Gud!« (Uttrycker förvåning eller starka känslor)

IMHO: In my humble opinion, I min ödmjuka åsikt (Ett sätt att inleda din åsikt artig)

** ASAP:** Så snart som möjligt (Tänder en eld under någon... snyggt)

FYI: For Your Information, För din information (En heads-up för någon)

ETA: Estimated time of arrival, Beräknad an-

komstid (Låter dig veta när du kan förvänta dig någon)

OSA: Vänligen svara (formell begäran om svar på en inbjudan)

PDF: Portable Document Format (Ett vanligt filformat för dokument)

JPG: Joint Photographic Experts Group (Ett populärt bildfilformat)

GIF: Graphics Interchange Format (Ett annat bildformat, känt för animationer)

TIFF: Tagged Image File Format (används för bilder av hög kvalitet)

WWW: World Wide Web (Grunden till det internet vi känner till)

HTTP: Hypertext Transfer Protocol (Språket som webbsidor använder för att prata)

GPS: Global Positioning System (Hjälper dig att navigera i världen)

Bankomat: Uttagsautomat (din vänliga lokala bankomat)

DIY: Gör det själv (för de händigade människorna där ute)

VIP: Mycket viktig person (Någon som får specialbehandling)

TBA: Kommer att meddelas (Håll ögonen öppna för mer information)

TBD: Att vara bestämd (Vi håller fortfarande på att ta reda på saker)

Det här är bara ett

smakprov på förkortningsvärlden, men med dessa 20 under bältet är du på god väg att dechiffrera det vardagliga språket, från avslappnade texter till tekniska dokument. Så nästa gång du ser en förkortning som får dig att klia dig i huvudet, kom ihåg den här listan och fortsätt att utforska den underbara världen av stenografisk kommunikation!

Wasa Dagblad

En modern tidning med en layout med drag av 1870-talets press. På den tiden hade tidningar bara 4-8 sidor. Mycket text, men inga bilder alls, så det är mycket att läsa på några sidor.

Tidningen innehåller citat från gamla dagstidningar hämtade från Riksarkivet (digi.kansalliskirjasto.fi). GPT3, Gemini, Aria och Monica gör en del av det rutinmässiga redigeringsarbetet, t.ex. översättning, korrekturläsning och skrivande av korta notiser. Alla texter har granskats av journalister och redaktionen ansvarar för texternas innehåll.

Wasa Dagblad är en publikation av dagstidningstyp som än så länge utkommer på söndagsmorgnar. Men vårt mål är att den ska komma ut varje morgon i framtiden.

Tidningen finns tillgänglig gratis på nätet.

Läsarnas texter är välkomna!

Tidningen är lokalt ägd och kommer att fortsätta att vara det.

Chefredaktör är Hans Björknäs.

Redaktion: Wasa Dagblad, Skolhusgatan 37 B 7, 65100 Wasa, tel. +358-40-5462455.

Redaktionen i Helsingfors: Wasa Dagblad, Andra linjen 9 B 36, 00530 Helsingfors. Telefon +358-40-5462455. Annonser kan sändas via e-post i jpg-format, ta gärna kontakt med redaktionen. .

E-post: wasadagblad@gmail.com

De som vet litet mera är de som läser Wasa Dagblad

...drottningens
drottningens
konsek
...der sk
...50
...acell

**Kärlfestival
den 10
vecka!**

Republiken president
Alexander Stubb i Wasa
27.4.2024

200 musiker och sångare
samt kull You first

Kalevaspeleinen i Wasa
27-30.6.2024

Kremlin gör natt av sina
motsståndare - 1939
liksom nu

**HERRE VI
ÄRE
VÄSSA.ORG**

En ny press:
**Grunden för
lycka och de-
mokrati**

Konkret förändringen
djupaende konsek-
venser för Finland un-
der de kommande 50
år

**KÖR-
FESTIVALEN**

Sinebrychhoff
konstmuseum

Kremlin gör natt av sina
motsståndare - 1939
liksom nu

**HERRE VI
ÄRE
VÄSSA.ORG**

...bräddskande at-
gärder

**Pärnaja, en
Pörtomdiktare**

Puccinis
**"TOSCA" KOM-
MER TILL VASA
I JANUARI**

Kremlin gör natt av sina
motsståndare - 1939
liksom nu

**HERRE VI
ÄRE
VÄSSA.ORG**

Wasa Dagblad
Photo Supplement

**Sinebrychhoffin
taidemuseo**

**Sinebrychhoffin
konstmuseum**

**Sinebrychhoff
Art Museum**

Wasa Dagblad
WASA DAILY
Wasa Dagblad
Photo Supplement

**Pörtom kyrka
Pirttikylän kirkko
The Church in Pörtom**

WASAAN PÄIVÄLEHTI
Wasa Dagblad
ISSN 0009-214X

**Ihana kuofestivaali
tulossa!**

Tasavallan pre-
sidentti Alexan-
der Stubb Vaa-
sassa 27.4.24

Jeff Goodell:
The Heat will
kill You first

Kaleva kilpailut
VAASASSA 27-
30.6

**Hylkeenpyynti
Raippaluodossa
1895**

Jussi Adler-Ol-
sen

Venäjän omi-
tuinen diplo-
maattinen kieli

**HERRE VI
ÄRE
VÄSSA.ORG**

WASAAN PÄIVÄLEHTI
Wasa Dagblad
ISSN 0009-214X

**Hylkeenpyynti
Raippaluodossa
1895**

**MAA LEHDISTÖ:
Ummellisuuden ja
demokratian perusta**

**KUORO-
FESTIVAALI**

Sinebrychhoffin taide-
museo

Venäjän omi-
tuinen diplo-
maattinen kieli

**HERRE VI
ÄRE
VÄSSA.ORG**

WASAAN PÄIVÄLEHTI
Wasa Dagblad
ISSN 0009-214X

**Puccinis "Tosca" -
näin löydät tie-
oppaan on tulos-
on VASAAN**

**NAISTEN ÄÄNI-
elämäkertakirjasto**

**KUORO-
FESTIVAALI**

Sinebrychhoffin taide-
museo

Venäjän omi-
tuinen diplo-
maattinen kieli

**HERRE VI
ÄRE
VÄSSA.ORG**

WASA DAILY
Wasa Dagblad
ISSN 0009-214X

Mysterious green
giants in the La-
si-palatsi square,
Helsinki

Mystical East in Ika-
noja
All EU-candidates

**Puccinis "Tosca" is
coming to Vaasa**

ROAD CHURCHES
The Kremlin mocks
its opponents

**HERRE VI
ÄRE
VÄSSA.ORG**

WASA DAILY
Wasa Dagblad
ISSN 0009-214X

What a
wonderful
first week
we have
ahead of
us! - Wasa
Choir Festi-
val 2024
2.-11.8.2024

Cycling Week in
Vaasa this week

Climate Change's
Profound Impact
on Finland

Kaleva Games in Vaasa
27-30.6

Jussi Adler-Ol-
sen

The Kremlin mocks
its opponents

**HERRE VI
ÄRE
VÄSSA.ORG**

WASA DAILY
Wasa Dagblad
ISSN 0009-214X

**CHOIR
FESTIVAL**

**A Free Place:
The Hedrick of
Happiness and
Humoracy**

ROAD CHURCHES
The Kremlin mocks
its opponents

**HERRE VI
ÄRE
VÄSSA.ORG**

WASA DAILY
Wasa Dagblad
ISSN 0009-214X

Mysterious green
giants in the La-
si-palatsi square,
Helsinki

Mystical East in Ika-
noja
All EU-candidates

**Puccinis "Tosca" is
coming to Vaasa**

ROAD CHURCHES
The Kremlin mocks
its opponents

**HERRE VI
ÄRE
VÄSSA.ORG**

Wasa Dagblad
Wasa Daily
Wasa Dagblad
Photo Supplement

**Fero Järnefelt
(1863-1937)**

WASAAN PÄIVÄLEHTI
WASA DAILY
Wasa Dagblad
Photo Supplement

**I K Inha (1865-1930)
I Replot 1895
Raippaluodossa 1895**

WASAAN PÄIVÄLEHTI
Wasa Dagblad
ISSN 0009-214X

Tasavallan pre-
sidentti Alexan-
der Stubb Vaa-
sassa 27.4.24

Jeff Goodell:
The Heat will
kill You first

Kaleva kilpailut
VAASASSA 27-
30.6

Jussi Adler-Ol-
sen

Vaasaan istu-
teliaan 70 000
pöytä

**Hylkeenpyynti
Raippaluodossa
1895**

**HERRE VI
ÄRE
VÄSSA.ORG**

WASA DAILY
Wasa Dagblad
ISSN 0009-214X

Finland's
president
Alexander
Stubb
in Vaasa
27.4.2024

Vaasa War
Museum is
open today
12-14

A free for everyone in
Vaasa

ROAD CHURCHES

**HERRE VI
ÄRE
VÄSSA.ORG**

HOROSKOP FÖR FEBRUARI 2025

Februaris skämtsamma stjärnprognos

□ Väduren (21 mars-19 april)

Din energi skulle kunna driva en hel skidort, men kom ihåg: alla uppskattar inte spontana skidutflykter – särskilt inte utan skidor.

□ Oxen (20 april-20 maj)

Ditt huvudmål i februari? Hålla dig så nära dina ullstrumpor som möjligt och så långt borta från snöskyffeln du kan.

□ Tvillingarna (21 maj-20 juni)

Din kommunikation är på topp! Synd bara att inte alla är redo att ta emot 12 röstmeddelanden i rad.

□ Kräftan (21 juni-22 juli)

Romantik ligger i luften – eller så är det bara grannens sista pepparkaksbak. Oavsett vilket, ditt hjärta börjar smälta!

□ Lejonet (23 juli-22 augusti)

Du är som vintersolen – sällsynt men strålande när du väl dyker upp. Februari är din tid att glänsa!

□ Jungfrun (23 augusti-22 september)

Du är redo att organisera allt – inklusive grannens hall. Men tänk på att alla inte uppskattar oförutsedda strukturförändringar.

□ Vågen (23 september-22 oktober)

Rättvisa är viktigt för dig, men i februari ställs du inför en svår fråga: vem får den sista semlan?

□ Skorpionen (23 oktober-21 november)

Din mystiska utstrålning är magnetisk, men försök att inte vara för hemlighetsfull. "Kanske jag kommer, kanske inte" är inget bra svar på en inbjudan.

□ Skytten (22 november-21 december)

Din äventyrlust är

stark, men februari påminner dig om att kontrollera isens tjocklek – både bildligt och bokstavligt.

□ Stenbocken (22 december-19 januari)

Du jobbar hårt, men kom ihåg: kalkylblad är inte mat. Ta en paus och unna dig något gott – gärna med extra grädde.

□ Vattumannen (20 januari-18 februari)

Februari boostar din kreativitet, men alla är inte lika entusiastiska över ditt försök att övertyga dem om att isbad är "avkopplande."

□ Fiskarna (19 februari-20 mars)

Du drömmer redan om våren, men februari har fortfarande några överraskningar kvar – som oväntade snöfall och kanske ett spontant dejtförslag!

NYHETER FÖR 100 ÅR SEDAN

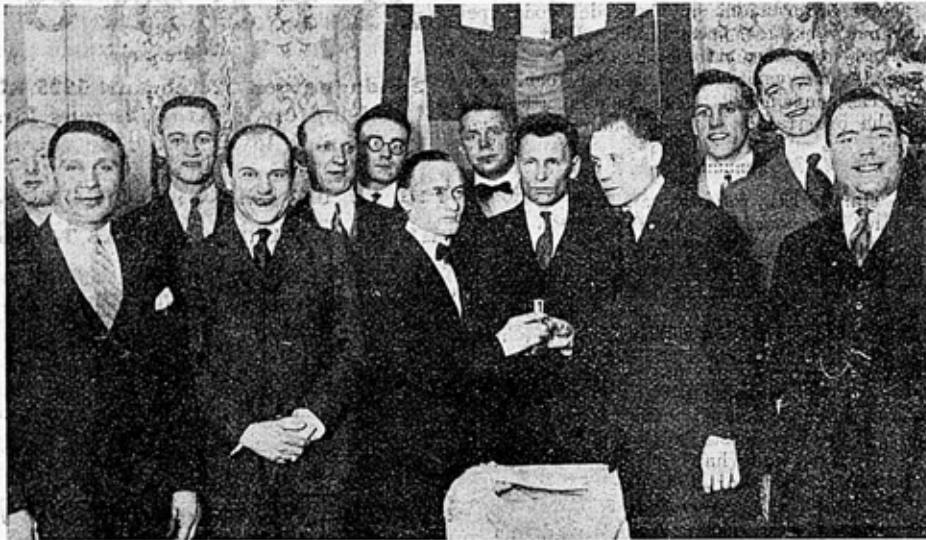

Söndagen den 9 februari 1925

Detta är en fiktiv dagstidning som innehåller helt autentiska nyheter för precis 100 år sedan med målet att ge läsaren en uppfattning om hur vardagen såg ut på den tiden.

Idrottsbladet

Vintern i antågande.

Rikssvenskarna i New York, med Axel Nordqvist i spetsen, hade inviterat Paavo Nurmi till en enkel „hippa“ i Nordqvists hem. Vår bild härövan återger det högtidliga ögonblick, då Nordqvist överlämnar en minnespokal till Nurmi uttryckande ett tack för Nurmis reklam för Skandinavien i Amerika. Deltagarna i festen äro: *Från vänster till höger:* Axel Wedin, Ted Bergqvist, Viking A. C. Knut Santesson, Svenska Fotbollklubben, C. Cotter, Brooklyn Times, Gust. Wedin, Frimurarorden, Axel Skantse, Svenska Gymnastikklubben Axel Nordqvist, Sportredaktör, Nordstjärnan, i New York, överlämnar bägaren till Nurmi, Emil Lind, ordförande i Finnish Am. ATHL. Club, Hugo Qvist, Nurmis manager, Paavo Nurmi, Knut Dahlgren, Svenska Fotbollklubben, Erik Berg, Svenska Köpmannaklubben, E. Trevor, Brooklyn Eagle. Tillställningen var anordnad genom Axel Nordqvist som känner Nurmi från Sverige. Fotografiet taget av Brooklyn Times samma kväll den 12 januari 1925.

Sverige—Finland i allmän idrott 5—6 september.

Finlands förslag godkänt med smärre ändringar.

Svenska idrottsförbundets verkställande utskott sammanträdde på onsdagen, varvid Finlands landskampsförslag var uppe för behandling och i stort sett godkändes. Som lämpliga dagar för matchen föreslår förbundet 5—6 september. En-

ligt det svenska förslaget skall poäng räknas 4, 3, 2, 1, under det att Finland vill ha 5, 3, 2, 1. Vidare vilja vi att laget skall vara begränsat till 25 man, under det att Sverige anser att ingen stipulation skall finnas beträffande antalet deltagare i lagen. Grenarna bli 100, 200, 400, 800, 1500, 5,000 och 10,000 meter, häcklöpning 116 meter, stafettlöpning 100 + 200 + 300 + 400 meter, höjd-, längd-, stav- och trästegshopp, släggkastning samt kula, spjut och diskus bästa hand. Första matchen skall gå i Helsingfors i år, andra i Stockholm 1927.

HUMOR FÖR ETTHUNDRA ÅR SEDAN

VAGABONDER EMELLAN.

Kalle:
— Hörr'u du, Pelle, vi är allt bättre lottade än alla grevar nrh baroner.

Pelle:
— Hur så då?

Kalle:
— Jo, sirrdu, vi kunna inte gifta oss under vårt stånd.

VARFÖR?

Gossen: — Mamma, hur tuppen hår?

Mamman: — Nej, tuppen har fjäder.

Gossen: — Varför har den kam då?

MODERT KRUT.

Korprulen: — Kun 4711 säja mej varför kulbanan är hågformig? 4711: — Dä' a" la krokigt krut i putronen.

MOTHUGG.

Värden (argt):
— Sedan ni supit er fulla på andra lokaler kommer ni hit!

Gästen:
— Na-na-tur-ligtvis! I ny-nyktert tillstånd går väl ingen på er sy-sylta!

ÄTA OST PÅ KVÄLLEN

Larsson: „Jag vet inte varav det kommer sig, men då jag äter ost på kvällen, kan jag inte sova.“ Lisa: „Med mig är det alldeles tvärtom, när jag sover, kan jag inte äta ost.“

ARBETET ADLAR

Prästen; „Det ligger in-

genting förnedrande i att arbeta, Jonas. Jonas; „Nej, det predikar jag också alltid för hustru.

LOGISKT

Elbert H. Gary, direktör för The United States Steel Corporation är känd för sina träffande svar. En dam frågade honom en dag: Tror ni att stålaktierna kommer att gå upp eller ned? Ja, blev svaret, det tror jag. De står sällan stilla och de kan inte gå åt sidan

BEGÅVAD FAMILJ

Ni är en ofantligt talangfull familj, sade den artiga gästen. Er son blåser flöjt, er hustru är pianist or dotter violinist. Vad är ni själv? Pessimist, blev svaret.

ÅSKVÄDER

Herrn: Det var ett förskräckligt åskväder i natt...

Frun: O, gud, varför väckte du mig inte? Du vet att jag inte kan sova när åskan går!

KORT KLÄNNING

En ny synpunkt. Herr och fru Mattson vänta gäster till middagen och herr Mattson granskar kritiskt sin hustrus klänning. Är den inte en smula djärv? framkastar han. Lite för kort och lite för urringad? Jag vill säga dig en sak, säger fru Mattson. De ha kommit för att träffa mig. Det är mig de vill se och inte klänningen eller hur?

SCHACK

Den unga schackspelaren:
— Nu gjorde jag dig matt ändå, gamle gosse, så mycket yngre jag än är

både som schackspelare och människa!

Den äldre kamraten:
— Ingenting att förhåva sig övor, unge man. Tschepurnoff lär redan vid sin födelse hava gjort sin mor matt. Och i det fallet var skillnaden ändå betydligt anmärkningsvärdare än i värt, eller hur?

DÅLIG SÅNG

— Vad fick du för din sista sång?

— Ingenting. Ingen kvinna vill sjunga den. Jag kallade nämligen den Ack om jag vore ung igen.

LOTT

— Pettersson har aldrig kommit över sina pengar på ett hederligt sätt.

— Han vann dem på lotteri.

— Ja då hade han säkert stulit lottsedeln.

KORSORD

— Vad gör du nu för

Veckans astronomiska bild:

[NASA Unveils Celestial Fireworks as Official Hubble 25th Anniversary Image.jpg](#)

The star cluster Westerlund 2 in the Milky Way galaxy, with a estimated age of about one or two million years. It contains some of the hottest, brightest, and most massive stars known. The cluster resides inside a stellar breeding ground known as NGC 29, located 20,000 light-years away in the constellation Cygnus.

© NASA, ESA, the Hubble Heritage Team (STScI/AURA), and the Hubble Space Telescope Science Center (STScI), and the Westerlund 2 Science Team

Public domain

tiden?

— Jag löser korsordsgåtor.

— Inte lever du av det?

— Nej, men Inte dör jag av det heller.

Från läsarna

Vi tar väldigt gärna emot inlägg från våra läsare. Kommentarer, historier, minnen, debatt, nyheter från hemorten. Sannolikt koimmer detta att vara den viktigaste delen i denna vår tidning. Men utrymmet är ju begränsat, så skriv gärna rätt så kort! Så sänd gärna inlägg till: wasadagblad@gmail.com

Annonsera i WD

Det kan ha ett visst PR-värde att vara bland de första som annonserar i denna historiska och hypermodärna dagstidning. Sänd annonser till wasadagblad@gmail.com som jpg, tiff eller png,

WASA DAGBLAD

wasadagblad@gmail.com

Nästa vecka:

1870-luvun koneet
Maskiner på 1870-talet
Machines in the 1870s